ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kırsal Yaşamın ve Tarımsal Geçimin Toplumsal Cinsiyet Profili: Ceyhan Hamdilli Mahallesi Örneği

Sevda TEKEŞ

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

ADANA-2023

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

Kırsal Yaşamın ve Tarımsal Geçimin Toplumsal Cinsiyet Profili: Ceyhan Hamdilli Mahallesi Örneği

Sevda TEKEŞ

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Bu Yüksek Lisans Tezi 11/12/2023 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Değerlendirilmiş ve Oy Birliği / ~~Oy Çokluğu~~ ile Kabul Edilmiştir.

Jüri	: Prof. Dr. Müge KANTAR DAVRAN	(Danışman)	……..
	: Prof. Dr. Nigar YARPUZ BOZDOĞAN	(2.Danışman)	……..
	: Prof. Dr. Faruk EMEKSİZ		……..
	: Doç. Dr. Nuran TAPKI		……..
	: Doç. Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ		……..

Bu Tez Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.
Tez No:

Prof. Dr. Sadık DİNÇER
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇINDEKILER

ÖZ I
ABSTRACT II
TEŞEKKÜR III
ÇİZELGELER DİZİNİ IV
ŞEKİLLER DİZİNİ V
1. GİRİŞ 1
1.1. Çalışmanın Önemi ve Amacı 1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 5
3. MATERYAL VE YÖNTEM 9
3.1. Materyal 9
3.2. Yöntem 9
3.2.1. Araştırma Alanı Seçimi 9
3.2.2. Araştırma Yapılan Köy (Mahalle) Hakkında Bilgi 9
3.2.3. Kuramsal Çerçeve 10
3.2.4. Bireysel Görüşme Yapılan Kişilerin Seçimi 10
3.2.5. Araştırmada Kullanılan Soru Formunun İçeriği 12
3.2.6. Araştırmada Kullanılan Analizler 13
4. BULGULAR VE TARTIŞMA 15
4.1. Tüm Hane Halkına Ait Demografik Yapı 15
4.1.1. Cinsiyete Göre Doğum Yeri 15
4.1.2. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu 15
4.1.3. Aile Biçimi 17
4.1.4. Cinsiyete Göre Evlilik Yapılanması 17
4.1.5. Cinsiyete Göre Meslek Yapılanması 21
4.1.6. Cinsiyete Göre Ehliyet Sahipliği ve Kullanımı 21
4.1.7. Konut Tipi 22
4.2. Görüşülen Kadın ve Erkeklere Ait Demografik Yapı 22
4.2.1. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Doğum Yeri 23
4.2.2. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Eğitim Durumu 23
4.2.3. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Aile Biçimi 24
4.2.4. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Evlilik Durumu 24
4.2.5. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Meslek Yapılanması 25
4.2.6. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Ehliyet Sahipliği 26
4.3. Mülkiyet Sahipliği 27
4.3.1. Cinsiyete göre Mülkiyet Sahipliği 27

4.4. Tarımsal Faaliyet Türü 28
4.4.1. Cinsiyete Göre Tarımsal Faaliyetlere Katılım 28
4.5. Arazi Tasarruf Şekli ve Ekonomik Yapı 29
4.5.1. Cinsiyete Göre Arazi Tasarruf Şekli 29
4.5.2. Cinsiyete Göre Bitkisel Üretimde Katılım Gösterilen Faaliyetler 30
4.5.3. Cinsiyete Göre Tarımsal Kredi Kullanma ve Tarım Sigortası Yaptırma Durumu 31
4.5.4. Cinsiyete Göre Tarımsal Yayım Faaliyetlerine Katılma ve Tarımsal Örgütlenme Durumu 32
4.5.5. Cinsiyete Göre Tarım Dışı Gelir 33
4.5.6. Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Toplumsal Cinsiyet Rolleri Hakkında Fikirler 33
4.5.7. Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi (SETCA) 35
5. SONUÇ ve ÖNERİLER 39
5.1. Sonuç 39
5.2. Öneriler 41
KAYNAKLAR 43
ÖZGEÇMİŞ 47
EKLER 49

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kırsal Yaşamın ve Tarımsal Geçimin Toplumsal Cinsiyet Profili: Ceyhan Hamdilli Mahallesi Örneği

Sevda TEKEŞ

Danışman: Prof. Dr. Müge KANTAR DAVRAN
İkinci Danışman: Prof. Dr.Nigar YARPUZ BOZDOĞAN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

ÖZ

Kırsal kesimde yaşayan kadınların yaptığı işler ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak erkeklerin yaptığı işler kadar değer görmemekte; kadınlar ücret, mülk sahipliği, gelir yönetimi, istihdam vb birçok konuda erkeklerin gerisinde kalmaktadır. Bu temel sorundan hareketle bu çalışmada, kırsal kesimde yaşayan kadın ve erkeklerin kırsal ve tarımsal faaliyetler açısından toplumsal cinsiyet profilini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada Ceyhan İli Hamdilli Mahallesinde (köyünde) yaşayan 50 aile ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada elde edilen en önemli bulgu kırsal ve tarımsal yaşamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önemli ölçüde devam ettiği yönündedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili politikaların uygulamaya aktarılması oldukça önemli olup; toplumun her kesimi için bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Profili, Kırsal Alan, Tarımsal Faaliyet, Tarım Ekonomisi.

CUKUROVA UNIVERSITY

INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

MSc THESIS

Gender Profile of Rural Life and Agricultural Livelihood: The Case of Hamdilli Neighborhood of Ceyhan District

Sevda TEKEŞ

Advisor: Prof. Dr. Müge KANTAR DAVRAN
Co- Advisor: Prof.Dr. Nigar YARPUZ BOZDOĞAN

Department of Agricultural Economics

ABSTRACT

The work done by women living in rural areas is not valued as much as the work done by men, depending on the patriarchal structure and gender roles; women lag behind men in many aspects such as wages, property ownership, income management, employment, etc. Starting from this basic problem, in this study, it is aimed to reveal the gender profile of women and men living in rural areas in terms of rural and agricultural activities. In the study, individual interviews were conducted with 50 families living in Hamdilli neighborhood (village) of Ceyhan district. The most important finding of the research is that gender inequality continues to a significant extent in rural and agricultural life. For this reason, it is very important to put policies related to gender equality into practice; It can be recommended to carry out conciousness and awareness activities for all segments of the society.

Keywords: Gender, Gender Profile, Rural Area, Agricultural Activity, Agricultural Economics.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının seçiminde, planlanmasında, yürütülmesinde ve sonuçlandırılmasında her türlü yardım ve desteklerini gördüğüm, her aşamada yapıcı ve yönlendirici fikirleri ile yol gösteren değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Müge KANTAR DAVRAN'a ve ikinci tez danışmanı Prof. Dr. Nigar YARPUZ BOZDOĞAN'a; tezin içeriği ile ilgili yapıcı ve yönlendirici fikirleriyle katkıda bulunan tez jürisi üyeleri değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Faruk EMEKSİZ'e, Sayın Doç. Dr. Nuran TAPKI'ya ve Doç. Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans tez çalışmalarım sırasında Bölüm olanaklarından yararlanmamı sağlayan Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanlığı'na ve Bölüm Sekreteri Nazife EBETÜRK'e teşekkür ederim.

Alan araştırması sürecinde köyde yaptığım bireysel görüşmeler için yardımcı olan ve beni destekleyen Prof. Dr. Mehmet Eren ÖZTEKİN'e ve tez çalışması süresince gösterdiği sabır için eşim Mikail TEKEŞ, oğlum Yaşar TEKEŞ ve Yağız TEKEŞ'e teşekkür ederim. Ayrıca, beni yetiştiren ve bugünlere gelmemi sağlayan, manevi desteğini sürekli yanımda hissettiğim babam Mahmut ÇAKAN'a, annem Fatma ÇAKAN'a ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Son bir teşekkür ise Hamdilli Köyünde (Mahellesinde) içtenlikle sorularımı yanıtlayan ailelere. Onların katkısı olmadan bu çalışma gerçekleşemezdi.

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Hanehalkının Cinsiyete Göre Doğum yeri....15
Çizelge 4.2. Hanehalkının Cinsiyete Göre Eğitim Durumu....16
Çizelge 4.3. Hanehalkının Cinsiyete Göre Medeni Durumu....18
Çizelge 4.4. Hanehalkının Cinsiyete Göre Evlilik Kararını Verme Durumu....19
Çizelge 4.5. Hanehalkının Cinsiyete Göre Akraba Evliliği....19
Çizelge 4.6. Hanehalkının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre İlk Evlilik Yaşı....20
Çizelge 4.7. Hanehalkının Cinsiyete Göre Meslek Yapılanması....21
Çizelge 4.8. Hanehalkının Cinsiyete Göre Ehliyet Sahipliği ve Kullanımı....22
Çizelge 4.9. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Doğum Yerleri....23
Çizelge 4.10. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Eğitim Durumu....23
Çizelge 4.11. Görüşülen Ailelerin Aile Biçimi....24
Çizelge 4.12. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Evlilik Kararını Verme Durumu....24
Çizelge 4.13. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre İlk Evlilik Yaşı....25
Çizelge 4.14. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Meslek Yapılanması....26
Çizelge 4.15. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Ehliyet Sahipliği....26
Çizelge 4.16. Cinsiyete ve Aile Üyelerine Göre Mülkiyet Sahipliğine Konu Olan Unsurlar....27
Çizelge 4.17. Cinsiyete Göre Tarımsal Faaliyetlere Katılım....29
Çizelge 4.18. Cinsiyete Göre Arazi Tasarruf Şekli....29
Çizelge 4.19. Cinsiyete Göre Bitkisel Üretimde Katılım Gösterilen Faaliyetler....31
Çizelge 4.20. Cinsiyete Göre Tarımsal Kredi Kullanma ve Tarım Sigortası Yaptırma Durumu....31
Çizelge 4.21. Cinsiyete Göre Tarımsal Yayım Faaliyetlerine Katılma ve Tarımsal Örgütlenme Durumu....32
Çizelge 4.22. Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Toplumsal Cinsiyet Rolleri Hakkında Fikirler....34
Çizelge 4.23. Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi (SETCA)....36

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Hamdilli Mahallesinde Yapılan Bireysel Görüşmeler I..... 11
Şekil 3.2. Hamdilli Mahallesinde Yapılan Bireysel Görüşmeler II 11

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Önemi ve Amacı

Günümüzde kadın emeği önemli oranda ev içinde kullanılmaktadır. Kadın çalışma hayatı içinde hangi etkinlikte yer alırsa alsın, ev içi sorumluluğunu sürdürmektedir. Kadın "ev kadınlığı" ortak paydasının altında kırda veya kentte ev içinde ve/veya dışında tarımda, sanayide ve hizmetler sektöründe çok farklı sorumlulukların bir parçası olarak yaşamını sürdürmektedir. Ev işlerinde harcanan çabaların önemli hizmet değerinin bulunmasına karşın çoğu kere parasal bir karşılığı yoktur. Bu olgu kadınların erkekler karşısındaki görece değerlerinde toplumsal olarak önemli bir fark ortaya koymakta, erkeklerin yaptıkları işler yüceltilirken kadınların konumları, rolleri ve yaşam üzerindeki etkileri buna bağlı olarak azalmaktadır. Sorun yalnızca toplumsal bakış sorunu değil, konunun öznesi olan kadının kendi öz kimliği üzerinde de belirgin izler ve yaralara neden olmaktadır (Korkmaz ve Tüfekçi, 2007).

Kırsal alanda kadın, üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içi rolleri açısından da hem üreten hem de tüketen bir bireydir. Çalışan kadınların yarısından fazlası tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektöründe çalışan toplam iş gücünün yarıya yakını kadındır. Kırsal alanda çalışma hayatına yoğun bir biçimde katılan kadın esas olarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve tarımsal üretimin önemli miktarını gerçekleştirmektedir (Örnek, 2007).

Kadınların ev içinde kendilerinin, ailelerinin ve toplumun yeniden üretimi için yaptıkları, kullanım değeri olduğu halde piyasada değişim değeri olmayan ve parasal karşılığı bulunmayan çalışma biçimleri (yemek pişirme, temizlik, çocuk ve ailenin diğer bireylerinin bakımı gibi işler) üretim faaliyetlerinden sayılmayarak değersiz kılınmakta ve istatistiklerde görünmemektedir. Çalışma yaşamına katılan kadın için erkeklerden farklı olarak ev işleri, çocuk bakımı gibi – karşılıksız çalışma biçimleriyle ilgili işler kadının sorumluluğunda olmaya devam etmekte; kadınlar daha az çalışma yaşamına katılmakta; belli mesleklerde yoğunlaşmakta; görevde eğitim ve ilerleme imkânı kısıtlı olmakta; düşük statülü ve düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Bu durumda kadınlar hem işgücü olarak nitelikleri, hem de karşılıksız çalışma biçimleriyle ilgili işleri nedeniyle çalışma yaşamında geri plana itilen ikinci sınıf bir işgücü olmaktadır (Özçatal, 2011).

Kırsal alanda üretim faaliyetlerine yoğun bir biçimde katılan "kadınlar", gelişmekte olan ülkelerde kırsal ekonomi için temel güç kaynağıdırlar. Ancak bu güç kaynağı, çoğunlukla karşılığı ödenmeyen "ücretsiz aile isçisi" emeği olarak görünmekle birlikte, tarımsal üretimin önemli bir bölümü bu emeğe dayanmaktadır (Gökdemir ve Ergün, 2012).

Yerleşik hayata geçişten bu yana var olan tarımsal faaliyetler, hem üretim şekillerinde hem de tüketim şekillerinde coğrafyaya göre, kültürlere göre, ürünün özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Tarımsal üretim sürecinde tohumun saklanmasından ürünlerin yetiştirilmesine, hasattan ürünün sofraya ulaşımına kadar farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalarda kadın emeği en büyük ortak paydadır. Bugün Türkiye'de tarımsal üretim kadın istihdamının en yoğun olduğu sektör

olarak istatistiklere yansımaktadır. Türkiye'de tarımsal üretim çoğunlukla küçük ölçekli üreticilik veya geçimlik üretim olarak adlandırılan aile içi üretimle gerçekleştirilmektedir. Bu üretim modeli kırsalda kadınların ücretsiz aile işçisi veya güvencesiz çalışan işgücü olarak görülmesine neden olmaktadır. Oysaki kadının tarımda görünmeyen emeği bugün üretimden tüketime en yoğun kullanılan emeğin kendisidir (Candan ve Özalp-Günal, 2013).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği genellikle kadın ve erkekler arasındaki haklar, kaynaklara erişim, hizmetlere erişim ve ekonomik bulunmasında gözlenmektedir. Kadınlar eğitim, toprak, mülk sahipliği, sosyal, ekonomik ve siyasal haklar açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır (Kaypak, 2014).

Kadınların tarımsal faaliyetlerde üretken konumda aynı zamanda ev içi rollerde de önemli konumda olduğu ve özellikle ekonomik yönden tarımın yoğun olduğu ülkelerde tarımsal işletmelerde kadın önemlidir (Dilek, 2014).

Cinsiyete dayalı iş bölümü kadınları ve erkekleri farklılaştırıp toplumsal kaynaklara erişimi eşitsiz kılar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği eğitim, çalışma yaşamı, istihdam, karar alma mekanizmalarına katılım gibi bir çok konuda kendini göstermektedir (Özaydınlık, 2014).

Toplumsal Cinsiyet; toplumun kadın ve erkek olarak bireyleri nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranması gerektiği ile ilgili bir kavramdır (Bahar- Özvarış, 2015).

Hayatın her alanında kadın ve erkeklerin durumlarındaki farkları ve eşitsizlikleri yansıtmaları nedeniyle, toplumsal cinsiyet istatistiklerinin veri toplulukları arasında özel bir yeri vardır (FAO, 2016a).

Kırsal alanda toplumsal cinsiyet erkek ve kadının kaynaklara olan erişimi (toprak, kredi, su vb.) karar verme ve uygulama sürecine ne ölçüde dahil olduklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında kadınların tarımsal faaliyete katkısı büyüktür ve aile bütçesini genel olarak eşiyle birlikte yapmaktadır (Yasan-Ataseven, 2018.)

Kırsal alanda tarım sektöründe kadın emeğine olan talep fazladır. Kadınlar ev içi ve ailenin sorumluluklarının yanı sıra aile ekonomisine katkıda bulunmak için tarım işlerinde de aktif rol oynamaktadır. Kadınların tarım işlerinde çalışma biçimleri ücretsiz aile işçisi ya da ücretli tarım işçisi olarak değişmektedir. Kırsal alanda ev içi ve ev dışı işler kadına yüklenmekte olup, kadın için çifte emek sömürüsü söz konusudur (Baş, 2019).

Tarımdaki cinsiyet uçurumu kapatılırsa, dünya genelinde gıda üretimi artabilir, yoksulluk ve açlık sona erebilir ve böylece insanlık için sürdürülebilir bir gelecek mümkün olur. Sürdürülebilir bir gelecek için, tarımdaki kayıt dışı istihdamın önlenmesi, eşit değerde işe eşit ücret ilkesinin benimsenmesi ve kadınların karar alma mekanizmalarında eşit temsil edilmesi önemlidir. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların varlığı genellikler ev işleriyle sınırlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadının emeğini (yemek, temizlik, çocuk bakımı vb.) kadınların omuzlarına yüklemiştir. Özellikle kırsal alanlarda, kadınlar, ev içinde üstlendikleri bakım

emeği ile tarımda "ücretsiz aile işçisi" konumuna sürüklenmiştir. Böylece, tarım sektörü kadın emeğinin en görünmez olduğu bir alan olmuştur. Oysaki, kadınlar, tarladan mutfağa uzanan üretimin her aşamasına katkı sağlayan, tarımın en önemli güç kaynağıdır (Kaşıkırık, 2022).

Tarımda ücretsiz aile işçiliği kadınlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Tarımda artan oranlarının toplumsal cinsiyet ve ataerkil olguları ile yakından ilintili olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve tarımda ücretsiz aile işçiliği çalışmasında İzmir-Torbalı Karakızlar, Karakuyu ve Çapak Mahalleleri özelinde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan 9'u erkek 30'u kadın toplam 39 kişiyle odak grup görüşmeleri ve yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirmiş ve bu mahallelerdeki kadınların çok büyük bir kısmının ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığını saptamıştır (Sezer, 2022).

TÜİK aile yapısı araştırması sonuçlarına göre, 2021 yılında hanedeki ev işlerinin kim tarafından yapıldığı incelendiğinde boya/badana hariç tüm işlerin genellikle bir hanehalkı ferdi tarafından üstlenildiğini saptamıştır. Hanehalkı ferdi tarafından yapılan ev işleri cinsiyete göre incelendiğinde ev işlerini genellikle kadınların üstlendiği saptanmıştır. Kadınların en fazla % 94,4 ile çocuk bakımı, % 85,6 ile çamaşır ve bulaşık yıkama (makineyle bile olsa), % 85,4 ile yemek yapma ve evin günlük toplanması ile temizlenmesi işlerini üstlediği saptanmıştır (TÜİK, 2022).

Diğer taraftan kırsal kesimde yaşayan kadınların yaptığı işler kısmen erkeklerle karşılaştırılmış olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla her zaman ele alınmamaktadır. Kırsal kesimde kadınlar üretim faaliyetlerine yoğun olarak katılmakta; kadınların yaptığı işler daha çok ev içinde (yemek, bulaşık, çocuk bakımı vb.) yapıldığı için parasal bir karşılığı da bulunmamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hayatın tüm dönemlerinde kadını ve erkeği etkilemekte; sahip olunan imkanlar, çalışma şartları, ücret dağılımı, vb. bir çok açıdan ayrımcılığa sebep olmakta ve erkekler kadınlara göre daha avantajlı konumda yer almaktadırlar.

Yukarıdan bahsedilen sorunlardan hareketle bu çalışmada, kırsal kesimde yaşayan nüfusun kırsal ve tarımsal faaliyetler açısından toplumsal cinsiyet profilini ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Araştırma konusu ile ilgili olan bazı çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Kantar (1996) "Adana ve İçel İli Dağ Köylerinde Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki Rolleri ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri" adlı çalışmasında kadınların günlük yaşantısını tarımsal faaliyetler, gündelik ev işleri ve çocuk bakımının oluşturduğu ve kadınların gerek aile içinde gerek topluluk içinde ikinci planda olduğunun sonucuna varmıştır.

Kantar (2000) "Adana İl Merkezinde ve Kırsal Alanında Yaşayarak Tarımsal Faaliyetlerine Devam Eden Ailelerde "Toplumsal Yapı ve Toplumsal Cinsiyet" adlı çalışmasında kırsal ve kentsel kesimin toplumsal yapı ve toplumsal cinsiyet bakımından farklı zaman ve ölçülerde değişime maruz kalarak sürekliliğini devam ettirdiğinin sonucuna varmıştır.

Alkan ve Toksoy (2009) "Orman Köylerinde Kadın Ve Kırsal Kalkınma (Trabzon İli Örneği)" adlı çalışmasında kırsal kesimde kadınların işgücüne katılma oranlarındaki yüksekliğin, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin çoğunun kadın işgücünün katılımı ile gerçekleşmesinden kaynaklandığını ortaya koymuşlardır.

Sarı (2011) "Toplumsal Cinsiyet ve Mesleki Rol İlişkisi: Hemşirelik Bölümünde Okuyan Erkek Öğrenciler Örneği" adlı çalışmada toplumda genellikle kadınların görevi olarak evlilik ve annelik görevi görüldüğü için kadının bazı faaliyetlerde erkeğe göre ikincil duruma düştüğünün; kadın emeğinin genellikle niteliksiz görülmesi, işi sekteye uğratma düşüncesi nedeniyle erkeklerin gerisinde bırakıldığını belirtmiştir.

Özçatal (2011) "Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı"adlı çalışmasında kadınların çoğunun asgari ücretle sigortasız çalıştığı, ücretleri aileye katkı olarak nitelendirildiği ve sürekliliğinin olmadığı, ağır çalışma koşulları ve ev işleri birleşince çalışma yaşamından ayrılma kararı aldığının sonucuna varmıştır.

Gökdemir ve Ergün (2012) "Kırsal Kalkınmada Kadının Rolü" adlı çalışmasında kalkınma çalışmalarında kadın ve çocukların toplumun en dezavantajlı grupları olarak kabul edildiği ve kadının yaptığı işin erkek tarafından yapılan işe göre daha az değerli ve daha az saygın kabul edildiği, ülkeler çapındaki değerlendirmelerde ve kayıtlarda daha az "kayda değer" bulunması aile gelirinin kontrolünde kadının çok az söz hakkına sahip olması, statüsü ve konumu ne olursa olsun kadını dezavantajlı duruma düşürdüğünü vurgulamıştır.

Karabıyık (2012) "Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı" adlı çalışmasında tarihi süreç içinde toplum yaşantısındaki asıl yerinin ailesi ve evi olduğu görüşü nedeniyle kadınlar, bireysel kazanç elde etmeye yönelik iktisadi faaliyetlerin dışında, doğal bir iş bölümü algısı bağlamında ev odaklı işleri yapmak zorunda olduğunu ancak yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik değişimler sürecinde, toplumsal ve ekonomik kalkınmada kadınların etkin biçimde yer alması, işsizlik ve yoksulluk sorununun çözümünde önemli bir rol oynayacağının ortaya çıkacağını belirtmiş ve kadınların istihdama katılımının düşük olmasının sosyal kalkınmasın gerçeklemesine

engel olduğu kadının toplumda ön planda olmadığı ama toplumun ilerlemesinde önemli olduğu sonucuna varmıştır.

Peker ve Kubar (2012) " Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamina Genel Bir Bakış" adlı çalışmalarında sürdürülebilir büyümenin olması için insan merkezli işgücü piyasalarında kadınların ve erkeklerin eşit katılımı ve kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir unsuru olarak görülmesi gerektiği ve dünyanın önemli bir kısmını oluşturan kadınların, işgücü piyasaları dışında vazgeçilmez bir üretim unsuru olarak kabul edilirlerken, işgücü piyasalarındaki varlıkları her dönemde erkeklerin gerisinde, "ikincil işgücü" statüsü ile sınırlı kaldığını ortaya koymuştur.

Çelik ve Uysal (2012) "Köşe Yazılarının Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de kadınların erkeklere göre ikinci planda görüldüğü, kötü koşullara maruz kaldığının ve kadınların ev içinde eğitim, ücretlendirme, sosyal haklar bağlamında cinsiyetlerinden dolayı olumsuz koşullarla mücadele etmek zorunda kaldığını ortaya koymuşlardır.

Yasan-Ataseven ve Gülçubuk (2012) "Kırsal Refahın Artırılmasında Kadın İstihdamının Rolü" adlı çalışmalarında toplumsal refah açısından temel ihtiyaçlar karşılanmadığında kırsal alanda yer alan kadınların toplumsal refah açısından etkilenmelerinin erkeklere göre daha fazla olduğu bu nedenle kırsal alana yönelik refah ve tarım politikaları daha fazla yaşam kalitesini yükselten ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten bir yaklaşımla ele alınma zorunluluğunu ortaya çıkardığını belirlemişlerdir.

Candan ve Özalp-Günal (2013) "Tarımda Kadın Emeği" adlı çalışmalarında kırsalda yaşayan kadınların ücret eşitsizlikleri, işteki durumları, kayıt dışı istihdamları ve mülksüzlükleriyle iyice görünmez hale gelen emeklerinin görünür kılınmasını amaçlamışlardır.

Kutlar ve ark. (2013) "Kırsal alanda kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi: Burdur ili örneği" adlı çalışmalarında kadınlara eşleriyle birlikte katılacağı kurslar verilip girişimci olmalarının, tarımsal kalkınma veya sulama kooperatifine üye olmalarının aile gelirini artıracağı, kadının toplum içindeki statüsünü yükselteceği ile ilgili önerilerde bulunmuşlardır.

Kaypak (2014) Toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından kadınların erkeklere göre toprak ve mülk sahipliği, iş kurma ve yürütme gibi konularda erkeklerle eşit olmadığı ve eğitim, iş, toprak ve sermaye gibi kaynaklara sahiplikte geride olduğu sonucuna varmıştır.

Özaydınlık (2014) "Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim" adlı çalışmasında cinsiyete dayalı iş bölümünün, kadınlarla erkekleri farklılaştırmakla kalmadığı, aynı zamanda toplumsal kaynaklara erişimlerini de etkileyip, bütün toplumun ekonomik, siyasal, kültürel gelişmesi önünde ciddi bir engel haline geleceğini belirtmiştir.

Bahar-Özvarış (2015) "Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı" adlı çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı kadınların büyük çoğunluğunun iş

yaşımında aktif rol üstlenemediği ve halen kadınların iş gücüne katılım oranının düşük olduğunu bunların da üçte ikisinin "aile işçisi" olarak ücret dışı çalışmakta olduğunu belirtmiştir.

FAO (2016a) "Tarımsal ve Kırsal Geçimin Ulusal Cinsiyet Profili Türkiye" adlı çalışmada kadınların tarımsal üretim üzerindeki kararlara sınırlı katılımı ve kendi emeklerinin getirileri üzerinde kontrollerinin olmaması, önemli yıldırıcı faktörler olarak işlev görmekte ve üretimi engellediğinin sonucuna varmıştır. Türkiye'de tarım ve kırsal geçim ile ilgili toplumsal cinsiyet istatistiklerini oluşturmak, mevcut veri setlerinin genel olarak cinsiyet, hane reisinin cinsiyeti ya da kentsel ve kırsal yerleşim temelinde ayrıştırılmış veriler ile sınırlı olması, ancak bu üç faktörün nadiren çapraz tablolanmış olması nedeniyle daha karmaşık hale gelmektedir. Her ne kadar TÜİK bir kaç gösterge için toplumsal cinsiyet istatistikleri üretiyor olsa da, bunların yalnızca çok azı tarım ile doğrudan ilgilidir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından sunulanlar gibi diğer veri tabanları, potansiyel olarak tarımdaki kadın ve erkekler üzerine istatistik kaynakları durumundadır, ancak bu veri kaynakları ya tam olarak analiz edilmemiştir ya da onları üreten kurum dışında erişilebilir değildir. Hane halkı araştırmalarının, Türkiye'deki kırsal alanların bir resmini oluşturmak için en kullanışlı veri oldukları görülmüştür. Bu anketler genelde hem cinsiyet hem de kırsal ve kentsel yerleşim yeri temelinde ayrıştırılmış verileri içermektedir. Bazı temsilci bilgiler, kadınların belirli durumlarını (örneğin, kadınlar tarafından idare edilen haneler hakkındaki veriler) aydınlatmak için kullanılabilir, ancak bireysel olarak kadınlar hakkında toplanan veriler (örneğin, kadın çiftçiler ve işletme sahipleri) kadar tanımlayıcı değildirler. Önemli bir nokta olarak TÜİK, yeni idari bölümler oluşturan ve köyleri büyükşehir belediyeleri ile ilçelere bağlayarak onların tüzel kişiliklerini kaldıran yeni bir kanunun kabul edildiği 2012 yılında bu yana, kırsal ve kentsel yerleşim yeri temelinde ayrıştırılmış veri üretmemektedir. Bunun anlamı kırsal geçim hakkında yakın zamanlı verilerin olmadığı ve şu an kırsal ve kentsel yerleşim yeri temelinde kapsamlı bir resim oluşturmanın mümkün olmadığıdır.

Keskin (2018) " Türkiye'de Eğitim Düzeyine Göre Kadınların İş Hayatındaki Yeri " adlı çalışmasında kadınların eğitim düzeyleri ile istihdamı birbiriyle ilişkili olduğunu, kadınların istihdamda yer alma oranlarını arttırmak için eğitim politikalarının geliştirilmesinin gerekliliğini ve çalışma yaşamının istediği niteliklikteki kadın iş gücünün yetiştirilmesinin önemli olduğu sonucuna varmıştır.

Gökçen ve Büyükgöze-Kavas (2018) "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" adlı çalışmasında geçmişten günümüze kadınlar ev içi işlerle ilişkilendirilmişken erkekler ise ev dışı çalışma yaşamında rol aldığı ve cinsiyet rolleri açısından meslek grupları içerisinde bile cinsiyetçi ayrıştırmalar görüldüğünü ortaya koymuştur

Yasan-Ataseven ve Gülçubuk (2018)" Türkiye'de Tarım Politikalarında Kadının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında İncelenmesi: Çay Yetiştiriciliğinde Kadının Yeri" adlı çalışmalarında toplumsal cinsiyet açısından kadınların tarımsal faaliyete katkısının büyük olmasına rağmen ücret ayrımcılığına maruz kaldıklarını tarımsal işleri kadın ve erkeğin eşit olarak

paylaşması gerektiğini ancak kadınların tarımsal pratikte bu durumun böyle olmadığını söylediklerini ifade etmişlerdir. Kadınların çay yetiştiriciliğinde erkeklere göre daha fazla yer aldıklarını, bunun yanı sıra ev işlerinden de onların sorumlu olduklarını belirlemişlerdir.

Yılmaz ve ark. (2019) "Tarımsal Üretimde Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımı ve Kooperatiflerden Beklentileri " adlı çalışmalarında kırsal kesimde yaşayan kadınların hem hayvansal hem de bitkisel üretimin her aşamasına katkıda bulunduklarını ve eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğunu ve kırsalda kadınların ekonomik katkılarının fazla olmasına rağmen bu katkının görünmez nitelikte olduğunu, kadınların hak ettikleri yerin gerisinde kaldıklarını belirtmişlerdir.

Öcal (2021) "Türkiye'de İşgücü Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği" adlı çalışmasında tüm kadın ve erkeklere eğitimde fırsat eşitliği verilmesinin öncelikli politikalar arasında olması gerektiğini, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik derslerin eğitim müfredatına dâhil edilmesinin olumlu olacağını ifade etmiştir.

Solmaz ve Özdemir (2021) "Tarım İşletmelerinde Kadın Girişimciliği" adlı çalışmalarında kadın girişimcilerin, girişimci olabilme ile ilgili en çok karşılaştığı problemlerin finansman yetersizliği, tecrübe yetersizliği, cinsiyet ayrımcılığı, eğitim yetersizliği, örgütlenme yetersizliği gibi faktörlerin olduğu sonucuna varmışlardır.

Sezer (2022) "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Tarımda Ücretsiz Aile İşçiliği" adlı yüksek lisans tezinde ev içi işlerin karşılıksızlığı, yalnızca kadınlara özgü olduğu ve kadınların mülkiyet hakları, miras uygulamaları, karşılıksız ve kesintiye uğratılmış emek değerleri genellikle erkek egemenliğinde olduğunu araştırma sonuçlarına göre belirtmiştir.

Kaşıkırık (2022) "Tarımsal Emeğin Görünmeyen Yüzü: Tarımda Kadın Temsili Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında tarım sektörünün eşitsizliklerin, adaletsizliklerin ve ayrımcılıkların en yaygın yaşandığı sektör olduğunu, kadınların emek yoğun işlerde mesai harcarken erkeklerin genellikle tarımda teknoloji ve makine kullanımının yoğun olduğu işlerde çalıştığını ve kadınların başta toprak hakkı olmak üzere, ekipman ve finansal kaynaklara erişimde erkeklerle eşit düzeyde olmadıklarını açıklamıştır.

Yiğit (2022) "Kırsal alanda kadın emeği ve kadının yeri: Şanlıurfa İli Örneği" adlı çalışmasında kadınların tarımsal üretimin çoğu alanında yer aldıklarını, emek verdiklerini görmüş, ancak emeklerinin karşılığını alamadıkları sonucuna varmıştır.

Yukarıdaki çalışmalar incelendiğinde, toplumsal cinsiyet profili bağlamında kırsal kadınların genelde tek olarak ele alındığı; erkeklerle karşılaştırıldığında ise tarımsal faaliyete katılım, eğitim, işgücü vb. konular bağlamında tek yönlü incelendiği saptanmıştır. Bu çalışmada kırsal kadınlar ve erkekler birlikte ele alınmış; hem kırsal hem de tarımsal yaşam açısından toplumsal cinsiyet profili ortaya konularak literatüre katkı sağlamak hedeflenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyali, Ceyhan İli Hamdilli Mahallesinde (köyünde) yaşayan ailelerden bireysel görüşmeler sonucu elde edilen birincil verilerden oluşmuştur. Çalışmada ayrıca diğer kurum ve kişiler tarafından yapılmış ikincil verilerden ve gözlemlerden de yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Araştırma Alanı Seçimi

Bu çalışmada Gayeli Örnekleme Yöntemi ile Ceyhan İli Hamdilli Mahallesi (köyü) araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu köyün seçilme sebebi köyde yaşayan nüfusun yoğun olması, bu nüfusun tarım ve tarım dışı işlerde çalışması ve kadınların da tarımsal yaşama katılmasıdır.

3.2.2. Araştırma Yapılan Köy (Mahalle) Hakkında Bilgi

Araştırma alanı hakkında bilgiler köy muhtarı ile yapılan bireysel görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Buna göre araştırma alanında 120 adet dolu, yani sürekli köyde yaşayan hane bulunurken, 110 adet de boş hane mevcuttur. Mahallenin toplam nüfusu 749 kişi olup, sürekli köyde yaşan nüfus ise 240-250 kişidir. Köyün şehre uzaklığı 55 km'dir. Köyün yerleşme tarihçesi Hamdioğulları'nın yerleşmesi ile başlamış ve Hamdilli olarak son halini almıştır.

Köyde konuşılan dil Türkçe'dir. Çok eşlilik, başlık adeti ve berdel ile evlilik bulunmamaktadır. Son 20 yıl içerisinde işsizlikten dolayı 30 hane şehre göç etmiştir. Köye Suriye'den gelip yerleşenler de bulunmaktadır. Köy yolu asfalt olup; içme suyu olarak evlerde merkezi su şebekesi yer almakta; ayrıca bazı hanelerde damacana su da kullanılmaktadır. Köyde bir adet sağlık ocağı ve bir adet de ilköğretim okulu bulunmaktadır. Gıda ve tüketim ihtiyaçları için köyde pazar kurulmaktadır.

Köyde tarım dışı meslek olarak bir adet demir atölyesi, bir adet elektrikçi, bir adet bakkal/market, bir adet fırın, bir adet kooperatif ve bir adet kahvehane bulunmaktadır. Ulaşım iki dolmuş/otobüsle ve özel araçlarla sağlanmaktadır. Isıtma aracı olarak evlerde kışın odun, kömür ve elektrikli soba kullanılmaktadır. Yaz aylarında ise klima ve vantilatör kullanılmaktadır. Tüm evlerde televizyon bulunmaktadır. Köyün temel geçim kaynakları arasında bitkisel üretim, hayvansal üretim, ticaret, memuriyet ve serbest meslek bulunmaktadır.

Araştırma alanında hane başına ortalama 25 dönümden az toprak düşmekte; kuru ve sulu tarım yapılabilmektedir. Köyde en çok yetiştirilen ürün sırasıyla mısır, pamuk ve ayçiçeğinden oluşmaktadır. Köy muhtarına göre hanelerin çoğu ekonomik olarak orta halli ailelerden oluşmaktadır.

Köydeki en önemli sorunlar işsizlik, ulaşım (belediye otobüsü ve dolmuşların sıklığının az olması) yetersizliği, içme suyunun kalitesizliği ve köy içi yolların/sokakların bakımsızlığı olarak

belirtilmiştir. Köyde kadınlar günlük hayatlarında genellikle ev işleri ve tarımsal faaliyetlerle uğraşırken, erkekler tarımsal ve/veya tarım dışı işlerle ilgilenmektedirler. Köyde gerek tarımsal faaliyetler gerekse gündelik işlerde (ekmek yapma, kışlık hazırlama vb.) köylüler arasında yardımlaşma bulunmaktadır.

3.2.3. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışma toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet bakış açısı kadın ve erkeklerin toplumdaki rollerine vurgu yapar ve eşitsiz yapılanmayı ortaya koymayı hedefler.

Toplumsal cinsiyet kavramı ile anlatılmak istenen bireyin içinde yaşadığı toplumun biyolojik cinsiyetlere atfettiği roller ve bu rollerin bireylerin hayatını nasıl etkilediğidir. Kadın veya erkek olmanın giyime, davranışlara, sosyal rollere, iş bölümlerine, çalışma koşullarına, toplum içindeki konuma göre şekillendirildiği durumlarda toplumsal cinsiyetin varlığından bahsetmek mümkün hale gelmiş demektir (Turgut, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sosyologlar, erkekler ve kadınların gruplar, ortaklıklar ve toplum içindeki konum, iktidar ve saygınlık farklılıkları olarak tanımlamaktadır (Giddens, 2012). Giddens'e (2012) göre toplumsal cinsiyet ve çalışmada eşitsizlik açısından, erkeklerle biçimsel bir eşitliğe sahip olsalar da, kadınlar bugün de işgücü piyasasında bir dizi eşitsizlik yaşamaktadırlar ve çalışma yaşamında kadınların yaşadığı temel üç eşitsizlik bulunmaktadır. Bunlar: mesleki ayrımcılık, yarı-zamanlı işlerde yoğunlaşma ve ücret uçurumudur.

Bu çalışma bu nedenle toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ele alınmıştır.

3.2.4. Bireysel Görüşme Yapılan Kişilerin Seçimi

Araştırma alanındaki Ceyhan İli Hamdilli Mahallesindeki toplam nüfus 748 (nufusune.com) kişidir. Bu mahalle nüfusu, Adana ortalama hane genişliği olan 3,7'ye (TÜİK, 2022) bölünerek ortalama hane sayısı 202 olarak bulunmuştur. Köy muhtarından elde edilen bilgilerde ise toplam hane sayısı 230 olarak belirtilmiş ancak sadece 120 hanenin sürekli köyde ikamet ettiği ifade edilmiştir. Araştırmada tek köy ile çalışılmış ve tam sayım yöntemi hedeflenmiştir. Ancak bazı hanelerin evde olmaması, hastalık vb. durumlar ve katılım sağlamak istememeleri nedeniyle; basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilen ve görüşmeye gönüllü olarak katılmak isteyen 50 hanedeki, aralarında evlilik birliği bulunan aile reisi ve eşleri ile ya da ölüm nedeniyle dul kalan, kişilerle bireysel görüşmeler tamamlanmıştır. Eş olarak alındığında toplam 100 kişi olması gereken aile reisi ve eşi sayısı, ölüm, ayrı yaşama, boşanma vb. nedenlerle 86 kişi olarak gerçekleşmiştir. Buna göre 50 hanede aile reisi ve eşi ile yapılan bireysel görüşmeler sonucunda 47 kadın (%54,7) ve 39 erkek (%45,3) olmak üzere 86 kişi hakkında araştırma verileri elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, köyde ikamet eden 120 aile dikkate alındığında, hanelerin %41,7'si ile görüşme sağlanmıştır.

Bireysel görüşmelerin yapıldığı alan çalışması ile ilgili iki fotoğaf Şekil 3.1. ve Şekil 3.2' de verilmiştir.

Şekil 3.1. Hamdilli Mahallesinde Yapılan Bireysel Görüşmeler I

Şekil 3.2. Hamdilli Mahallesinde Yapılan Bireysel Görüşmeler II

3.2.5. Araştırmada Kullanılan Soru Formunun İçeriği

Araştırmada kullanılan soru formlarında, FAO (2016) tarafından hazırlanmış olan çalışma esas alınmıştır. FAO (2016a) tarafından yapılan çalışmada ikincil verilere bağlı olarak Türkiye'de kırsal yaşamın toplumsal cinsiyet açısından mevcut durumunun ortaya konulmasına çalışılmıştır. Söz konusu çalışmada, diğer kişi ve kurumlar tarafından kadınlarla ilgili yapılmış çalışmalar dikkate alınmış ve ağırlıkla kadına yönelik bulgular yorumlanarak verilmiştir. Bu tez çalışmasında, kırsal alandaki toplumsal cinsiyet profilini tam olarak ortaya koyabilmek için kadın ve erkekler birlikte ele alınmış ve sorular kadın ve erkeklere yöneltilmiştir. Tezde FAO (2016a) tarafından yapılan çalışmanın tüm alt başlıkları çalışmaya dâhil edilmemiş; sadece "Tarımsal ve Kırsal Geçimde Cinsiyet Hususları" isimli alt başlık dikkate alınmış, bu başlığın da bazı konuları kapsam dışı bırakılmıştır. Bunun nedeni bazı konuların, yoksulluk ve altyapı vb. gibi, daha detaylı ve özel olarak inceleme gerektirmesi; ayrıca balıkçılık, ormancılık vb. faaliyetlerin araştırma alanı için mevcut olmamasıdır. Bu nedenle araştırma alanı için, araştırmacı ve tez danışmanı tarafından söz konusu alt başlık dikkate alınarak soru formu geliştirilmiştir. Söz konusu soru formu 10 ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Demografik yapı
2. Mülkiyet sahipliği (ev, arsa, tarla, tarım alet ve makinelerine kim sahip)
3. Tarımsal faaliyet türü (mevcut faaliyetler nedir ve kim yapıyor)
4. Arazi tasarruf şekli (araziyi kiralayan, ortak tutan veya mülkiyetine sahip olan kim)
5. Sulama, ilaçlama ve mevsimlik tarım işçiliği (sulama ve ilaçlamayı kim yapıyor, işçileri kim kiralıyor)
6. Hayvansal üretim (kim yapıyor, ne yapıyor, ne kadar çalışıyor)
7. Tarımsal kredi kullanma ve tarım sigortası yaptırma (krediyi kim kulanıyor, sigortayı kim yaptırıyor)
8. Tarımsal yayım ve örgütlenme (kim katılıyor, hangi programlara katılıyor)
9. Tarım dışı gelir (sahip olan kim, ortalama gelir miktarı)
10. Tarımsal faaliyetlerle ilgili cinsiyet rolleri hakkında fikirler (12 sorudan oluşan 3'lü Likert ölçeği) şeklinde oluşmuştur.

Soru formunda 10 ana başlık altında yer alan tüm sorular (yukarıda parantez içlerinde kısaca belirtildiği gibi) kadın ve erkekler arasındaki sosyo ekonomik statüyü ve toplumsal cinsiyet rollerini ortaya koyabilmek için 6 temel soru üzerine yapılandırılmıştır. FAO (2016b)'den alınan bu 6 temel soru şunlardır:

1. Kim ne yapıyor?
2. Kim neye sahip?
3. Kaynakların kontrol ve erişimine kim sahip?
4. Kim ne biliyor?
5. Kim faydalanıyor?
6. Kim kalkınma programlarına dâhil ediliyor?

FAO (2016b) tarafından oluşturulan bu sorular "Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi Yaklaşımı" (The Socio-Economic and Gender Analysis Approach veya SEAGA) olarak isimlendilmekte ve kadın ile erkekler arasında karşılaştırma yapmak için kullanılmaktadır. Bu sorulardan ilk üçü özellikle toplumsal cinsiyet analizlerinde temel sorular olarak oldukça önemlidir (FAO, 2016b). SEAGA kısaltımı bu çalışmada Türkçe olarak dikkate alınmış ve SETCA olarak kullanılmıştır.

3.2.6. Araştırmada Kullanılan Analizler

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak yüzde ve frekans dağılımları hesaplanmış ve tablolaştırılarak sunulmuştur.

Araştırmada elde edilen verilerle ilgili olarak; toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya koymak için ki kare testleri yapılması planlanmış ancak uygulanamamıştır. Bunun nedeni ise Ki-kare testinin, beklenen frekansların belirli koşulları sağlamasını gerektiren bir test olması ve her hücredeki beklenen frekans değerinin genellikle 5'ten küçük olmamasını gerektirmesidir. Bu çalışmada elde edilen anket sorularının cevaplarında birçok hücrede değer 5'ten küçük olduğu için veriler Ki Kare analizine uygun olmamıştır. Bu kapsamda kullanılması gereken diğer testlere bakılmış (T-testi vb.) ancak onlarda da mevcut veriler istenilen analizlere uygun olmadığı için kullanılamamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere bağlı olarak "Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi" (SETCA) yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma alanında elde edilen verilerden demografik yapıya ait olan veriler iki şekilde ele alınmıştır. İlk olarak bireysel görüşme yapılan kişilerden tüm hanehalkına ait elde edilen veriler topluca ve cinsiyet bazında verilmiş, araştırma alanı hakkında genel bir bakış sunulmuş; daha sonra ise sadece görüşme yapılan kadın ve erkeklere ait demografik yapı verilerek toplumsal cinsiyet bağlamında aradaki farklılıkların ortaya konulmasına çalışılmıştır. Görüşme yapılan 50 hanenin toplam hanehalkı sayısı 185 kişidir. Araştırmada ele alınan diğer tüm konular ise sadece görüşme yapılan kadın ve erkek açısından incelenmiştir.

4.1. Tüm Hane Halkına Ait Demografik Yapı

Araştırma alanında görüşülen tüm hane halkının %47,6'sı (88 kişi) kadın, %52,4'ü (97 kişi) ise erkektir. Araştırma alanında yaşayan 185 kişinin yaşları incelenmiş olup, hane halkındaki tüm kadınların yaş ortalaması 42,69, erkeklerin yaş ortalaması 40,33 ve genel ortalama ise 41,45 yıl olarak bulunmuştur.

4.1.1. Cinsiyete Göre Doğum Yeri

Araştırma alanında doğum yeri köy olanların oranı kadınlarda %44,2 (50 kişi) erkeklerde ise %55,8 (63 kişi), kent olanların oranı kadınlarda %54,3 (38 kişi) iken erkeklerde %45,7 (32 kişi) olarak bulunmuş olup; yurt dışı doğum oranı yok denecek kadar azdır (Çizelge 4.1.).

Çizelge 4.1. Hanehalkının Cinsiyete Göre Doğum yeri

Doğum Yeri	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Köy	50	44,2	63	55,8	113	100,0
Kent	38	54,3	32	45,7	70	100,0
Yurt Dışı	-	-	2	100,0	2	100,0
Toplam	88	47,6	97	52,4	185	100,0

4.1.2. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

Araştırma alanında 6 yaş üstü olan kadınların oranı %47,8 (86 kişi), erkeklerin ise %52,2'dir (94 kişi). 6 yaş üstü toplam hanehalkı sayısı 180 kişidir.

Araştırma alanında eğitim süresi ortalaması kadınlarda 9 yıl, erkeklerde ise 11 yıl olarak bulunmuştur. Genel ortalama ise 10 yıldır. TÜİK (2022) verilerine göre Türkiye'de ortalama eğitim süresi 2022 yılı için kadınlarda 8,5 yıl iken erkeklerde 10,0 yıl olarak saptanmıştır. Araştırma alanı ve TÜİK 2022 istatistikleri karşılaştırıldığında birbirine yakın veriler olduğu saptanmıştır.

Araştırma alanındaki hanehalkında okuryazar olmayan kişiye rastlanılmamıştır. TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri 2022 verilerine göre; 2008 yılında 6 yaş ve üzeri nüfusta okuma yazma bilenlerin oranı %91,8 iken 2022 yılında bu oran %97,6 olarak bulunmuştur.2008-2022 yılları arasında kadınlarda okuma yazma bilenlerin oranı %86,9'dan %95,9'a erkeklerde ise bu oran %96,7'den %99,3'e yükselmiştir (TÜİK,2022).

Çalışma alanında hanehalkının son mezun olduğu eğitim düzeyi incelenmiştir. Buna göre erkeklerin %38,29'u (36 kişi) üniversite mezunu iken kadınların %17,44'ü (15 kişi) üniversite mezunudur. TÜİK (2021) verilerine göre 2021 yılında Yükseköğretim mezunu olan kadınların oranı %20,9 iken erkeklerde %25,1 olmuştur. Verilere bakıldığında kadınlarda Yükseköğrenim oranı erkeklere göre daha düşüktür. TÜİK verileri ve çalışma alanı karşılaştırıldığında birbiriyle paralellik gösterdiği, Yükseköğrenimde kadınların erkeklere göre eğitim düzeyinin düşük kaldığı saptanmıştır. Hanehalkının eğitim düzeyi ile ilgili veriler Çizelge 4.2.'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Hanehalkının Cinsiyete Göre Eğitim Durumu

	Kadın		Erkek		Toplam	
Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İlköğretim	25	64,1	14	35,9	39	100,0
Ortaokul	22	61,1	14	38,9	36	100,0
Lise	24	44,4	30	55,6	54	100,0
Üniversite	15	29,4	36	70,6	51	100,0
Toplam	86	47,8	94	52,2	180	100,0

Özaydınlık'a (2014) göre, eğitim hakkını toplumun diğer üyeleriyle eşit ve etkili kullanan birey toplumun gelişiminde de etkin rol oynar. Yine aynı esere göre, eğitim hakkının kullanılmasına yönelik toplumda çeşitli sorunlar yaşanabilmekte, çeşitli engellerle karşılaşılabilmektedir. Bu engellerden belki en önemlisi toplumsal cinsiyet eşitsizliği veya cinsiyetçi tutumlardır.

Eğitim durumu yüksek kadınların istihdam oranı artmaktadır ve bu sebeple kadının eğitim düzeyinin arttırılması gerekli olup; kadının eğitim düzeyi ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı önemli ölçüde etkilemektedir (Keskin, 2018).

4.1.3. Aile Biçimi

Araştırma alanında aile biçimi incelenmiş; çekirdek ve geniş aile olmak üzere iki aile tipi saptanmıştır. Araştırma alanı TÜİK verileri ve yapılan birçok araştırmayla paralellik göstermiş olup çekirdek aile oranı yüksek çıkmıştır. 50 hane halkından üçü kendilerini geniş aile olarak ifade etmiştir. Ancak bu ailelerden ikisinin, görüşme sırasında yapılan gözlemlerde, aynı apartmanda farklı dairelerde birlikte yaşadıkları saptanmıştır. Bu nedenle araştırma bulguları analiz edilirken sadece 1 aile geniş aile olarak analize dâhil edilmiştir. Diğer aileler çekirdek aile olarak yaşamaktadırlar.

Gürsoy ve Coşkun (2004) Geniş ailede ve çekirdek ailede yaşayan çocukların aile ortamını algılamaları adlı çalışmalarında, aile tiplerinin çocuğun aileyi sağlıklı ve sağlıksız olarak algılamalarında önemli bir etken olduğunu vurgulamış; geniş aile yapısının çocuğun ailesini sağlıksız olarak algılamasına sebep olduğunu saptamışlardır.

Alacahan (2010) Ailedeki birey sayısı ile işlevlerin yerine getirilmesi arasında önemli bir bağlantı bulunduğu ve birey sayısı arttıkça ailenin işlevlerini yerine getirmekteki gücünün zayıfladığı ve zorlaştığı saptanmıştır.

Türkiye' de değişen aile yapısı: Ilıca Şeker Fabrikası Örneği, 2014 adlı çalışmada çekirdek ailenin modern toplumun beklentisine uygun aile yapısı olduğu belirtilmiştir (Karaca, 2014).

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırmasında (2016) Türkiye'deki en yaygın hanehalkı tipi çekirdek ailedir (%65,0). Ülkemizde geniş aile yapısı varlığını sürdürmekle birlikte düşük bir orana sahiptir (%14,0). Dağılmış ailelerin oranı ise %21'dir. Çekirdek ailelerin en yaygın görüldüğü bölgeler Güneydoğu Anadolu (%70,0), Akdeniz (%67,0), Batı Anadolu (%66,0); geniş ailelerin en yaygın görüldüğü bölgeler Orta Anadolu (%24,0), Kuzeydoğu Anadolu (%23,0) ve Batı Karadeniz'dir (%23,0).

Türkiye'de tek çekirdek aile olarak ifade edilen yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklardan veya tek ebeveyn ve en az bir çocuktan oluşan hanehalklarının oranı 2022 yılında %64,5 iken geniş aile olarak tanımlanan ve en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalklarının oranı 2022 yılında %12,8'dir (TÜİK, 2022)

TÜİK (2022) ve Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2016) verileri ile araştırma alanı karşılaştırıldığında birbiriyle pararlellik göstermiş olup geniş aile biçimi çekirdek aile biçimine göre azalım göstermektedir.

4.1.4. Cinsiyete Göre Evlilik Yapılanması

Araştırma alanında cinsiyete göre evlilik yapılanması aşağıdaki başlıklara göre incelenmiştir:

- Medeni hal durumu
- Evlilik kararını verme durumu
- Akraba evliliği durumu ve
- İlk evlilik yaşı

Çalışma alanında hane halkının medeni durumu cinsiyete göre incelenmiş ve 15 yaş üstü bireyler dikkate alınmıştır. Buna göre çalışma alanında 15 yaş üstünde 166 kişi olup; boşanan kişi saptanmamış; ancak eşinin vefatı nedeniyle dul kalan kadın (10 kişi) ve erkekler (4 kişi) bulunmaktadır.

Evli kadın ve erkeklerin medeni durumu incelendiğinde, 79 kadından %47,5'i (57 kişi) evli, erkeklerde ise 87 erkekten %52,5'i (63 kişi) evlidir. Bekâr kadın oranı %37,5 iken (12 kişi) erkeklerde ise oran %62,5'tir (20 kişi). Medeni durum açısından tüm hanehalkında evli bireylerin oranı bekârlardan yüksek olmakla beraber, cinsiyet bazında kadınlarda evlilerin, erkeklerde ise bekârların oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.3. Hanehalkının Cinsiyete Göre Medeni Durumu

Medeni Durum	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evli	57	47,5	63	52,5	120	100,0
Bekar	12	37,5	20	62,5	32	100,0
Dul	10	71,4	4	28,6	14	100,0
Toplam	79	47,6	87	52,4	166	100,0

TÜİK 2022 Nüfus İstatistikleri Portalına göre Adana ilinde toplam 1.743,859 kişiden %28,7'ü (501.353 kişi) bekâr, %59,8'i (1.044,296 kişi) evli, %5,4'i (95.170 kişi) eşi ölen ve %5,3 'ü (94.040 kişi) ise boşanmıştır. Adana ili ile araştırma alanı, evli ve bekâr nüfus açısından benzerlik göstermektedir.

Çalışma alanında hane halkının evlilik kararını verme durumu cinsiyete göre incelenmiş ve evli ve dul olanlar dikkate alınmıştır. Buna göre çalışma alanında evli ve dul olan 133 kişi vardır ve gerek kadınlarda gerekse erkeklerde kendi kararı ile evlenen oranı yüksektir. TÜİK (2021) tarafından yapılan çalışmada cinsiyete göre evlilik kararını verme durumu incelendiğinde, erkeklerin %8,6'sı kendi görüşü sorulmadan ailesinin kararıyla evlilik yaparken, kadınların ise %12,5'i ailesinin kararıyla evlilik yaptığını ifade etmiştir.

Çalışma alanı ve TÜİK (2021) verileri incelendiğinde, birbiriyle paralellik gösterdiği, evlilik kararını kendisi veren kadın ve erkeklerin oranının fazla olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. Hanehalkının Cinsiyete Göre Evlilik Kararını Verme Durumu

Evlilik kararını verme durumu	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Aile	19	52,8	17	47,2	36	100,0
Kendi	47	48,5	50	51,5	97	100,0
Toplam	66	49,6	67	50,4	133	100,0

Güreşçi (2012) çalışmasında özellikle kırsal toplumlarda evlilik kararının verilmesi ve bu kararın verilmesinde ailenin ve geleneklerin daha baskın olduğunu ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada, kentsel bölgelerde bireylerin evlilik kararı vermesinde, kendi seçimi ve ailenin onayının payının %35,0 iken bu oranın kırsal bölgelerde %24,4 olarak tespit edildiğini ve kırsal bölgelerde evlilik kararında, ailenin etkisinin daha fazla olduğunu söylemiştir. Bu çalışmadaki verilerle araştırma alanındaki veriler karşılaştırıldığından araştırma alanında bireylerin verdiği kararların daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aktaş (2015) Ailenin kurulmasında eş seçiminde karar veren merci olarak; evlenecek olanların aileler tarafından seçilip yine aileler tarafından onaylanmasını ortaya koyan veriler sunmuştur. Ama son dönem çalışmaları evlenecek olan kişilerin evlenecekleri kişileri bu tutumdan uzaklaşarak kendilerinin seçtikleri ve onayladıklarını göstermiştir.

Araştırma alanında akraba evliliği durumu incelenmiş ve yakın akrabalar (hala, teyze, dayı ve amca çocukları) dikkate alınmıştır. Buna göre, sadece 4 ailede (toplam 8 kişi) akraba evliliği görülmüş ve akraba evliliğinin araştırma alanında yaygın olmadığı saptanmıştır (Çizelge 4.5.).

Çizelge 4.5. Hanehalkının Cinsiyete Göre Akraba Evliliği

Akraba Evliliği Durumu	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hala Çocuğu	1	50,0	1	50,0	2	100,0
Teyze Çocuğu	2	50,0	2	50,0	4	100,0
Amca Çocuğu	0	0,0	1	100,0	1	100,0
Dayı Çocuğu	1	100,0	0	0,00	1	100,0
Toplam	4	50,0	4	50,0	8	100,0

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırmasında (2016) akrabalarıyla evlenenlere nasıl bir akrabalık bağının olduğu sorulmuş yapılan akrabalık evliliklerinin çoğunun baba tarafından akrabalarla gerçekleştiği saptanmıştır.

TÜİK (2022), evlenme istatistikleri sonuçlarına göre 2010 yılında gerçekleşen resmi evlenmelerin %5,9'unun akraba evliliği olduğu ve bu oranın sürekli düşerek 2017 yılında %4,4, 2022 yılında ise %3,9 olduğu saptanmıştır (TÜİK, 2022).

TÜİK (2022) verileri ile araştırma alanı karşılaştırıldığında veriler birbiriyle paralellik göstermiş olup, akraba evliliği oranı düşüktür.

Araştırma alanında ilk evlilik yaşı için 15 yaş ve üzeri kişiler dikkate alınmış ve buna göre analize dâhil edilen kişi sayısı 134 kişi olmuştur İlk evlilik yaşı ortalaması kadınlarda 24,3, erkeklerde 26,64 ve genel ortalama 25,49 olarak bulunmuştur. Erkek ile kadın arasındaki ilk evlenme yaş farkı ise 2,34 olarak saptanmıştır. TÜİK 2022 verilerinde ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde 28,2 iken kadınlarda 25,6'dır. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 2,6 yaş olarak saptanmıştır (TÜİK, 2022). Gerek yaş farkı gerekse kadınların erkeklerden daha erken evlenemesi konusunda TÜİK (2022) verileri ile araştırma alanı benzerlik göstermektedir.

TÜİK (2021), Aile Yapısı Araştırmasına bakıldığında ilk evlenme yaşı cinsiyete göre incelenmiş, kadınların erkeklere göre daha erken yaşlarda evlendiği saptanmıştır. Evliliğini 18 yaşından önce yapan erkeklerin oranı %4,4 iken kadınların oranı %24,2, iİlk evliliğini 18-19 yaş aralığında yapan erkeklerin oranı %8,9, kadınların oranı %23,0 ilk evliliğini 20-24 yaş aralığında yapan erkeklerin oranı %39,6, kadınların oranı %34,6 olduğunu saptanmıştır (TÜİK, 2021).

Araştırma alanında erkeklerin ilk evlenme yaş aralığının yoğun olduğu grup 25-30 yaş aralığı olurken, kadınlarda ise 21-24 yaş aralığında olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.6.).

Çizelge 4.6. Hanehalkının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre İlk Evlilik Yaşı

İlk Evlilik Yaşı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
16-20	18	78,3	5	21,7	23	100,0
21-24	25	62,5	15	37,5	40	100,0
25-30	18	31,6	39	68,4	57	100,0
31-35	3	30,0	7	70,0	10	100,0
36-55	3	75,5	1	25,5	4	100,0
Toplam	67	50,0	67	50,0	134	100,0

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2016) çalışmasında evlilik deneyimi yaşamış olan tüm bireylere, ilk evlenme yaşları sorulmuş ve Türkiye'de ilk evliliklerin yarısından fazlasının (%54,0) 18-24 yaş aralığında gerçekleştiği saptanmıştır. Türkiye genelinde görüşülen, evlilik deneyimi

yaşamış tüm yaşlardan insanlar arasında 18 yaşından küçük yaşta evlenmiş olanların oranı %18,0 ve ilk evliliğini 35 yaş ve üstünde gerçekleştirmiş olanların oranı ise oldukça seyrek olduğu (%1,0) saptanmıştır.

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2016) çalışmasında ilk evlenme yaşlarının cinsiyete göre ayrımında hem kadın (%51,0) hem de erkeklerin (%57,0) çoğunun ilk evliliklerini 18-24 yaş aralığında yaptığı; ikinci en yoğun evlenilmiş yaş grubunun ise erkekler için 25-29 yaş aralığı (%33,0); kadınlar için ise 17 yaş ve altı (%28,0) olduğu saptanmıştır.

4.1.5. Cinsiyete Göre Meslek Yapılanması

Çalışma alanında hane halkının meslek yapılanması incelendiğinde; kadınlar için ev kadınlığı, erkek için ise çiftçilik ve memuriyetin ön planda olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Hanehalkının Cinsiyete Göre Meslek Yapılanması

	Kadın		Erkek		Toplam	
Meslekler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çiftçi	5	12,5	35	87,5	40	100,0
Serbest Meslek	4	23,5	13	76,5	17	100,0
Ev Hanımı	53	100,0	-	-	53	100,0
Öğrenci	14	40,0	21	60,0	35	100,0
Memur	9	27,3	24	72,7	33	100,0
Emekli	3	42,9	4	57,1	7	100,0
Toplam	88	47,6	97	52,4	185	100,0

Geçmişten günümüze kadınlar ev içi sorumluluklarla ilişkilendirilmiş erkekler ise ev dışı çalışma yaşamında aktif rol almıştır. Kadınlar çalışma hayatında ev, aile, çocuk sorumluluğunu aksatmayan mesleklere yönelmektedirler (Gökçen ve Büyükgöze-Kavas, 2018).

TÜİK 2021 hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre 2021 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranının %45,2 olduğu saptanmıştır. Bu oran kadınlarda %28,0, erkeklerde ise %62,8 olmuştur.

4.1.6. Cinsiyete Göre Ehliyet Sahipliği ve Kullanımı

Araştırma alanında 18 yaş üstü kişilerin ehliyet sahipliği incelendiğinde ehliyete sahip olanların ve aktif olarak araç kullanan kadınların oranı %29,2 iken, erkeklerin oranı %70,8 olarak

saptanmıştır. TÜİK (2022) verilerine göre erkeklerin ehliyet sahipliği oranı %70,6 olup bu oran kadınlarda %29,4 olarak açıklanmıştır. TÜİK verileri ve araştırma alanı karşılaştırıldığında erkeklerin ehliyet sahipliği oranının kadınlara göre oldukça yüksek olduğu saptanmış olup; çalışma alanı ile TÜİK verileri birbiriyle benzerlik göstermiştir (Çizelge 4.8.).

Çizelge 4.8. Hanehalkının Cinsiyete Göre Ehliyet Sahipliği ve Kullanımı

Ehliyet Sahipliği	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ehliyeti var ve aktif sürücü	31	29,2	75	70,8	106	100,0
Ehliyeti yok	46	83,6	9	16,4	55	100,0
Ehliyeti var aktif sürücü değil	2	66,7	1	33,3	3	100,0
Toplam	79	48,2	85	51,8	164	100,0

4.1.7. Konut Tipi

Çalışma alanında konut tipi müstakil ve apartman olarak iki şekilde incelenmiştir. Görüşülen kadın ve erkeklerin konut tipinin hepsi müstakil konut tipinden oluşmaktadır. Görüşülen kadın erkeklerin çocukları (50 hane) apartman konut tipinde yaşamaktadır.

Nerse ve Türk (2017) çalışmasında bir yerin kentsel alan özelliği gösterip göstermediği sahip olunan konutların yapı malzemesi ve durumu ile o yerin yapılaşma oranıyla da ilişkili olduğunu ve inceleme yaptığı çalışma alanında kırsalda tek katlı ve iki katlı konutların yaygın olduğu, ilçe ve belde merkezleri ile çevresinde yine benzer durumun geçerli olduğu saptamıştır. Kırsal alanda konut türlerinin çoğunlukla betonarme/tapulu yapı şeklinde yoğunlaştığı ve köylerde tapu işlemlerinin halen tam olarak yaygınlaşmamış olması ve bu işlemlerin dışında tutulması nedeniyle betonarme/tapusuz müstakil ev tipi de yaygın ikinci konut türü olduğunu saptamıştır. Çalışmada Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin ve Batman örneğini incelemiş, kırda kente göre müstakil evlerin çoğunluğu oluşturduğunu tespit etmiştir.

Araştırma alanında da yaygın konut tipi müstakil konut tipidir.

4.2.Görüşülen Kadın ve Erkeklere Ait Demografik Yapı

Araştırma alanında 50 hanede görüşülerek haklarında bilgi alınan 47 kadın (%54,7) ve 39 erkeğin (%45,3) yaşları incelenmiş ve buna göre kadınların yaşı ortalama 56,0 yıl, erkeklerin yaşı ortalama 56,4 yıl ve genel ortalama yaş ise 56,2 yıl olarak bulunmuştur.

4.2.1. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Doğum Yeri

Araştırma alanında görüşülen kadın ve erkeklerin doğum yerlerinin köy olduğu belirlenmiştir. Kadınların %51,5'i; erkeklerin ise %48,5'i köy doğumludur. Kentte doğanlar arasında ise kadınların oranı erkeklerden yüksektir (Çizelge 4.9.).

Çizelge 4.9. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Doğum Yerleri

Doğum Yeri	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Köy	34	51,5	32	48,5	66	100,0
Kent	13	65,0	7	35,0	20	100,0
Toplam	47	54,7	39	45,3	86	100,0

4.2.2. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Eğitim Durumu

Araştırma alanında kadın ve erkeklerin eğitim düzeyi incelendiğinde, kadınların ilkokulda erkeklerin ise orta ve lise düzeyinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Kadınların ortalama eğitim süresi 7,5 yıl, erkeklerin ise 8,5 yıl olup; genel ortalama 7,9 yıl olarak hesaplanmıştır. TÜİK (2022) verilerine göre Türkiye'de ortalama eğitim süresi 2022 yılı için kadınlarda 8,5 yıl, erkeklerde ise 10,0 yıl olarak açıklanmıştır. Buna göre araştırma alanındaki kadın ve erkeklerin eğitim süresi Türkiye ile benzer olmakla birlikte her iki cinsiyet için araştırma alanında daha düşük düzeydedir.

Üniversite eğitimi açısından araştırma alanında çok fazla sayıda kadın ve erkek üniversite mezunu olmamakla birlikte, çoğunluk yine erkekler lehinedir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Eğitim Durumu

Eğitim Düzeyi	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İlköğretim	23	71,9	9	28,1	32	100,0
Ortaokul	12	57,1	9	42,9	21	100,0
Lise	9	39,1	14	60,9	23	100,0
Üniversite	3	30,0	7	70,0	10	100,0
Toplam	47	54,7	39	45,3	86	100,0

4.2.3. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Aile Biçimi

Araştırma alanında görüşülen 50 hanenin neredeyse tamamına yakını çekirdek aile olarak yaşamaktadır. Geniş aile olarak yaşayan ailelerin oranı %4 (2 hane)'dir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Görüşülen Ailelerin Aile Biçimi

Aile Biçimi	Sayı	Yüzde
Çekirdek	48	96,0
Geniş	2	4,0
Toplam	50	100,0

4.2.4. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Evlilik Durumu

Araştırma alanında görüşülen kadın ve erkeklere ait evlilik yapılanması hanehalkında olduğu gibi yine aşağıdaki başlıklara göre incelenmiştir. Bunlar:

- Medeni hal durumu
- Evlilik kararını verme durumu
- Akraba evliliği durumu ve
- İlk evlilik yaşı

Medeni hal durumu incelendiğinde, araştırma alanında görüşülen ailelerden %72,0'si (36 hane) evli iken %28,0'i (14 hane) duldur.

Evlilik kararını verme durumu incelendiğinde; görüşülen kadın ve erkeklerde de kendisi evlilik kararını veren oranı fazladır (Çizelge 4.12.).

Çizelge 4.12. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Evlilik Kararını Verme Durumu

Evlilik Kararını Verme Durumu	Kadın		Erkek	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Aile	16	34,0	13	33,3
Kendi	31	66,0	26	67,0
Toplam	47	100,0	39	100,0

Akraba evliliği durumu yakın akrabalar (hala, teyze, amca ve dayı çocuğu) için ele alınmıştır ve buna göre 6 ailede yakın akraba evliliği yapıldığı belirlenmiştir.

Araştırma alanında görüşülen kadın ve erkeklerin ilk evlilik yaşları incelenmiş; buna göre kadınların çoğunun 16-20 ile 21-24 yaşları arasında evlendiği; erkeklerin ise 25-30 yaşları arasında evlendiği saptanmıştır. 30 ve yukarı yaşta evlenen kadın ve erkeklerin oranı yüksek değildir (Çizelge 4.13). Kadınların ortalama ilk evlilik yaşı 23,4, erkeklerin ortalama ilk evlilik yaşı 26,7 olup genel ortalama ise 24,9'dur.

Çizelge 4.13. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Yaş Gruplarına Göre İlk Evlilik Yaşı

İlk Evlilik Yaşı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
16-20	14	87,5	2	12,5	16	100,0
21-24	21	72,4	8	27,6	29	100,0
25-30	7	21,2	26	78,8	33	100,0
31-35	3	60,0	2	40,0	5	100,0
36-55	2	66,7	1	33,3	3	100,0
Toplam	47	54,7	39	45,3	86	100,0

4.2.5. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Meslek Yapılanması

Araştırma alanında görüşülen kadın ve erkeklerin meslek yapılanması incelendiğinde, kadınların neredeyse tamamı kendisini ev kadını olarak tanımlamış, sadece üç kadın çiftçi olduğunu ifade etmiştir. Oysa ki araştırmanın "4.4.1. Cinsiyete Göre Tarımsal Faaliyetlere Katılım" kısmında da görüleceği gibi tarımsal faaliyeti bulunan ailelerdeki kadınların neredeyse yarısı bitkisel üretime, katılırken, hayvancılık faaliyetlerinin tamamı da yine kadınlar tarafından yapılmaktadır. Erkekler ise tarımsal faaliyetleri olduğu sürece, arazi miktarından bağımsız olarak, kendilerini çiftçi olarak tanımlamakta; tarım dışındaki meslekleri varsa bunu da ayrıca ifade etmektedirler (Çizelge 4.14.).

Çizelge4.14.Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Meslek Yapılanması

Meslekler	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çiftçi	3	10,8	25	89,2	28	100,0
Serbest Meslek	-	-	5	100,0	5	100,0
Ev Kadını	38	100,0	-	-	38	100,0
Memur	3	42,9	4	57,1	7	100,0
Emekli	3	37,5	5	62,5	8	100,0
Toplam	47	54,4	39	45,6	86	100,00

4.2.6. Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Ehliyet Sahipliği

Araştırma alanında görüşülen kadınların ve erkeklerin ehliyet sahipliği incelendiğinde erkeklerin ehliyet sahipliği oranının yüksek olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.15.).

Çizelge 4.15.Görüşülen Kadın ve Erkeklerin Ehliyet Sahipliği

Ehliyet Sahipliği	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ehliyeti var ve aktif sürücü	9	20,0	36	80,0	45	100,0
Ehliyeti yok	36	94,7	2	5,3	38	100,0
Ehliyeti var aktif sürücü değil	2	66,7	1	33,3	3	100,0
Toplam	47	54,7	39	45,3	86	100,0

Ehliyet sahipliği kırsal kesimde tarktör vb. tarımsal araçların kullanımı için önemlidir ve bu konuda kadınlar ve erkekler arasında oldukça önemli farklılık vardır. Nitekim Yarpuz-Bozdoğan (2023) kırsal kesimde traktör vb. araçların kullanımının ehliyet gerektirmesinden hareketle kadınların dezavantajlı konumda olduklarını vurgulamıştır. Diğer taraftan değişik çalışmalarda da kadınların ehliyet kullanım oranlarının erkeklerden oldukça düşük olduğu belirtilmiştir. Buna göre Duvan ve Kantar-Davran (2023) kırsalda yaşayan yaşlıların ehliyet sahipliği oranını %30,7 olarak belirtmiş, ayrıca cinsiyet bazında ehliyet sahibi olanların %68,2'sini erkeklerin, %5,7'sini de kadınların oluşturduğunu saptamışlardır. Bir başka araştırmada ise kırsal kadınların ehliyet

sahipliği oranı %12,8 iken erkeklerin oranının %56,0 olduğu belirtilmiş ve ehliyete sahip olan kadınların daha çok genç nüfus olduğu ifade edilmiştir (Deniz ve Kantar-Davran, 2021).

4.3. Mülkiyet Sahipliği

4.3.1. Cinsiyete göre Mülkiyet Sahipliği

Araştırma alanında kadın ve erkekler arasındaki ev, arsa, tarım alet makinaları vb. konulardaki mülkiyet sahipliği incelenmiş ve Çizelge 4.10.'da verilmiştir. Buna göre araştırma alanında mülkiyet sahipliğinde genelde erkeklerin ağırlığı olduğu söylenebilir. Kadınlar üzerindeki mevcut mülkiyet çoğunlukla ev, arsa ve tarım arazisinde yoğunlaşmaktadır. Ancak bunun nedeni satın almadan daha çok kadınlara doğrudan ailelerinden miras kalmasıdır.

Araştırma alanında görüşülen kadın ve erkeklerin tamamı müstakil konutlarda yaşamaktadır.

Görüşme yapılan ailelerden ikisinin kullanımında olan ancak mülkiyet sahipliği bulunmayan ev ve araba bulunmakta olup; bunların mülkiyeti kayınbaba ve erkek çocuk üzerindedir. Diğer taraftan kadının mülkiyetinde görünen traktör, motosiklet, ATV-tekne vb. araçların ise kullanımı ailedeki erkeklere ait olup, satın almada sağlanan kolaylıklar ya da kadının kredi çekmesindeki kolaylıklar nedeniyle mülkiyeti kadın üzerine yapılmaktadır. Ayrıca ailedeki diğer kadınlar (kız çocuk, kayınvalide vb.) üzerine de herhangi bir mülkiyet bulunmamaktadır (Çizelge 4.16.).

Çizelge 4.16. Cinsiyete ve Aile Üyelerine Göre Mülkiyet Sahipliğine Konu Olan Unsurlar

Mülkiyete Konu Olan Unsurlar	Kadın		Erkek		Kayınbaba		Erkek Çocuk		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ev	16	32,0	33	66,0	1	2,0	-	-	50	100,0
Traktör	2	18,2	9	81,8	-	-	-	-	11	100,0
Arsa	13	32,5	27	67,5	-	-	-	-	40	100,0
Tarım Arazisi	12	35,3	22	64,7	-	-	-	-	34	100,0
Tarım Makineleri	2	12,5	14	87,5	-	-	-	-	16	100,0
Araba	7	19,4	28	77,8	-	-	1	2,8	36	100,0
Motosiklet	2	28,6	5	71,4	-	-	-	-	7	100,0
Diğer(ATV, Tekne)	2	66,7	1	33,3	-	-	-	-	3	100,0
Toplam	56	28,4	139	70,6	1	0,5	1	0,5	197*	100,0

*Birden fazla mülkiyet unsuru olduğu için toplam 86'dan fazla çıkmıştır.

Araştırma alanında ev ve arsa üzerinden ortalama mülkiyet genişliği incelenmiş ve erkeklerin ortalama 125,75 m² ev ve 117,45 m² arsaya, kadınların 91,25 m² ev ve 77,15 m² arsaya sahip oldukları saptanmıştır. Sayın ve ark. (2017) Türkiye'de toprakların parçalı yapıda olmasının en önemli nedeninin miras yoluyla yaşanan parçalanmalar olduğunu açıklamışlardır. Çalışma alanında da, literatür çalışmasına benzer şekilde, toprak mülkiyetinin kadınlara genellikle miras yoluyla kaldığı saptanmıştır.

4.4. Tarımsal Faaliyet Türü

4.4.1. Cinsiyete Göre Tarımsal Faaliyetlere Katılım

Araştırma alanında mevcut tarımsal faaliyetler genelde bitkisel üretim ve sonrasında kanatlı hayvan üretiminden oluşmaktadır. Toplam 50 hanenin 42'sinde (%84,0) bitkisel ve/veya hayvansal üretim faaliyeti bulunurken, sekiz hanede (%16,0) ise herhangi bir tarımsal faaliyet bulunmamaktadır.

Araştırma alanında toplam 30 hanede bitkisel üretim yapılmakta; bu 30 hanenin sadece 14'ünde kadınlar üretim faaliyetine katılırken; erkeklerin tamamı bitkisel üretim faaliyetine katılmaktadır. Bitkisel üretim faaliyetine katılan kadınların ortalama günlük çalışma süresi 4 saat/gün olup, bu süre erkeklerde 5 saat/gün olarak hesaplanmıştır. Bitkisel üretimde kadın ve erkeklerin yaptıkları işler kadın için çapalama ve ot yolma gibi kadınla özdeşleşmiş işler iken; erkekler daha çok toprak hazırlığı, sulama, ilaçlama ve hasat işlerinde çalıştıklarını ifade edtmişlerdir.

Araştırma alanında kanatlı hayvan yetiştiren toplam 14 aile bulunmaktadır. Bu faaliyet daha çok kadınlar tarafından yürütülmektedir. 14 ailenin 12'sinde sadece kadınlar, ikisinde erkekler de faaliyete katılmaktadır. Kanatlı yetiştiriciliğinde yapılan işler genelde temizlik, yumurta toplama ve yemleme olup; kadınların ortalama günlük çalışma süresi 2 saat/gün, erkeklerin 1,5 saat/gün olarak hesaplanmıştır. 14 hanede toplam 395 kanatlı hayvan (tavuk-horoz) bulunmaktadır ve hane başına ortalama 28,2 kanatlı hayvan düşmektedir.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği araştırma alanında yok denecek kadar azdır. Büyükbaş hayvancılığa ise rastlanılmamıştır. Sadece iki ailede yapılan küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde, bir ailede sadece kadın, diğer ailede ise sadece erkek üretim faaliyetine katılmaktadır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yapılan işler genelde otlatma, yemleme ve sağım olup; kadın ortalama 1 saat/gün, erkek ise ortalama 2 saat/gün çalışmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerin tamamı dikkate alındığında kadınların tüm tarımsal faaliyetlere toplam katılım süresi ortalama 7 saat/gün, erkeklerin ise 8,5 saat/gün olarak hesaplanmıştır.

Kantar (1996) Toros dağ köylerinde yaptığı araştırmada, gerek kadınların gerekse erkeklerin bitkisel üretimde günde ortalama 6 ile 8 saat arasında çalıştığını saptamıştır. Türkiye'de yapılan değişik araştırma sonuçlarına göre kadınların ortalama çalışma süresi 7 ile 11 saat arasında değişmektedir (Soysal, 2006).

Cinsiyete göre tarımsal faaliyetlere katılımla ilgili bilgiler Çizelge 4.17.'de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Cinsiyete Göre Tarımsal Faaliyetlere Katılım

Tarımsal Faaliyetler	Faaliyete Katılan Toplam Aile Sayısı	Faaliyete Katılan Toplam Aile Sayısı (%)	Faaliyete Katılan Kadın Sayısı	Kadınların Ortalama Çalışma Süresi (saat/gün)	Faaliyete Katılan Erkek Sayısı	Erkeklerin Ortalama Çalışma Süresi (saat/gün)
Bitkisel üretim	30	65,2	14	4	30	5
Kanatlı	14	30,4	12	2	2	1,5
Küçükbaş	2	4,4	1	1	1	2
Toplam	46*	100,0	27	7	33	8,5

*Hanelerde birden fazla tarımsal faaliyet olduğu için toplam 42'den fazla çıkmıştır.

4.5. Arazi Tasarruf Şekli ve Ekonomik Yapı

4.5.1. Cinsiyete Göre Arazi Tasarruf Şekli

Araştırma alanında arazi tasarruf şekli olarak mülk arazinin çoğunluğu oluşturduğu saptanmıştır. Bunu kira ile işletilen arazi tasarruf şekli takip etmektedir. Ortak işletilen arazi bulunmamaktadır Mülkiyet durumu ise çoğunlukla erkeklerin üzerinedir. Buna göre erkeklerin %64,7'si (22 kişi) mülk araziye sahip iken kadınlarda bu oran %35,2'dir (12 kişi) (Çizelge 4.18.).

Çizelge 4.18. Cinsiyete Göre Arazi Tasarruf Şekli

Arazi Tasarruf Şekli	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kira	-	-	8	100,0	8	100,0
Ortak	-		-	-	-	-
Mülk	12	35,2	22	64,7	34	100,0
Toplam	12	28,6	30	71,4	42	100,0

Sayın ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada arazi kullanımında en yaygın tasarruf şekli olarak yalnız kendi arazisini işletenlerin yer aldığı belirtilmiş ancak yıllar itibariyle işletilen alan paylarının giderek azaldığı ifade edilmiştir.

Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesi'ne (2021) göre Türkiye'de, tarım işletmelerinin %80,0'ı araziyi kendileri işlemekte ve bu şekilde işlenen arazi toplam arazinin %60,0'ına karşılık gelmektedir. Mülk arazi ile birlikte arazi kiralama yoluyla tarımsal faaliyet yapan işletmelerin oranı %17,0'dır ve işledikleri toplam arazinin %36,0'sına denk gelmektedir. Araştırma alanı literatür sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

4.5.2. Cinsiyete Göre Bitkisel Üretimde Katılım Gösterilen Faaliyetler

Araştırma alanındaki temel bitkisel üretim mısır, pamuk, buğday ve sebze (domates, patlıcan, ıspanak, nane, biber) ürünlerinden oluşmaktadır. Buna göre sulu tarım yapılan 30 hanenin %30,0'ında(9 hane) sadece mısır, %40,0'ında (12 hane) hem mısır hem de pamuk, %3,3'ünde (1 hane) hem mısır hem de yer fıstığı, %16,7'sinde (5 hane) sebze (domates, nane, biber, patlıcan, ıspanak vb.), %10,0'ında (3 hane) hem buğday hem de mısır yetiştirilmektedir.

Çalışmada bitkisel üretimde yapılan faaliyetler açısından toplumsal cinsiyet rollerine dayalı işbölümünün en yoğun yaşandığı çapalama, tarımsal sulama ve ilaçlama ile mevsimlik tarım işçisi kiralama durumu incelenmiştir. Araştırma alanında görüşülen aileler bitkisel üretim faaliyetlerinin tamamının sulu tarım şeklinde ve mutlaka tarımsal ilaçlama ile birlikte yapıldığını belirtmişlerdir. Buna göre bitkisel üretim yapan 30 hanede sulu tarım ve tarımsal ilaçlama faaliyeti bulunmakta; ayrıca işlerin yoğun olduğu dönemde mevsimlik tarım işçisi kiralanmaktadır. Sulama ve ilaçlamada kullanılan mevsimlik tarım işçilerinin tamamı erkekken; çapa vb. işlerde kiralanan işçilerin tamamı ise kadınlardan oluşmaktadır (Çizelge 4.19.). Mevsimlik tarım işçiliği Türkiye'nin bir gerçeği olup, çoğu aile geçimini ve yaşamını bu biçimde sürdürmektedir (Dilek, 2014).

Çizelge 4.19. Cinsiyete Göre Bitkisel Üretimde Katılım Gösterilen Faaliyetler

Tarımsal işler	Kadınların katılım durumu		Erkeklerin katılım durumu		Kadın ve erkek birlikte katılıyor		Mevsimlik işçi tarafından yapılıyor		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sulama	1	3,3	9	30,0	4	13,3	16	53,3	30	100,0
Ilaçlama	-	-	12	40,0	5	16,7	13	43,3	30	100,0
Çapalama, ot yolma vb. işler	14	46,7	-	-	-	-	16	53,3	30	100,0
Mevsimlik işçi kiralama	1	3,3	28	93,3	1	3,3	-	-	30	100,0
Toplam	16	13,3	49	40,9	10	8,3	45	37,5	120*	100,0

* İşletmelerde birden fazla tarımsal faaliyete katılım olduğu için toplam yüksek çıkmaktadır.

4.5.3. Cinsiyete Göre Tarımsal Kredi Kullanma ve Tarım Sigortası Yaptırma Durumu

Araştırma alanında tarımsal kredi kullanan bir kadın bulunurken erkelerde bu sayı 15 olarak saptanmıştır. Tarım sigortası yaptıranların durumu incelendiğinde ise bir kadın tarım sigortası yaptırırken erkeklerde ise 12 kişi tarım sigortası yapmıştır (Çizelge 4.20.). Tarımsal kredi kullanan ve tarımsal sigorta yaptıran iki kadın, bunu doğrudan kendi istekleri ile bilinçli olarak değil, eşleri tarafından yönlendirilerek yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.20. Cinsiyete Göre Tarımsal Kredi Kullanma ve Tarım Sigortası Yaptırma Durumu

Tarımsal Kredi ve Sigorta Durumu	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kredi Kullanma	1	6,2	15	93,8	16	100,0
Sigorta yaptırma	1	7,7	12	92,3	13	100,0
Toplam	2	12,5	27	87,5	29	100,0

Üreticilerin karşılaştığı sorunlardan biri tarımsal üretim sırasında çiftçilerin başına gelebilecek olan tarımsal hastalıklar, iklimsel olaylardan ve doğal afetlerden kaynaklı risklerdir ve bu kapsamda tarım sigortası oldukça önem arz etmektedir (Tufan,2020).

Araştırma alanında üreticilerin tarım sigortası yaptırma durumları genelllikle maddi imkanlara ve tarımsal kredi kullanmalarına bağlı olarak değişmektedir. Nitekim Alay (2012) çalışmasında çiftçilerin tarım sigortası yaptırmamalarındaki sebebi ödedikleri primin boşa

gidebileceği düşüncesi ve prim fiyatlarının yüksek olması şeklinde açıklamış; ayrıca tarım sigortası yaptıran çiftçilerin, tarım sigortasını sürekli yaptırmak istediklerini de ifade etmiştir. Diğer taraftan, Hayran ve Gül (2018) çiftçilerin sigorta yaptırmaları ile tarımsal kredi kullanımları arasında bir ilişki olduğunu ve tarım sigortası yaptıran çiftçilerin tarımsal kredi kullanma olasılıklarının, tarım sigortası yaptırmayan çiftçilere göre daha yüksek olduğunu belirtmişler; bunun nedeninin ise kredi kuruşlarının kredilerinin geri dönüşünü garanti altına almak için tarımsal kredi sağladıkları çiftçilerden, ürünlerini tarım sigortaları kapsamına aldırmalarını istedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu kapsamda, araştırma alanında da tarımsal kredi kullanan üreticilerin aynı zamanda tarımsal sigorta da yaptırdıkları saptanmıştır. Sonuç olarak araştırma alanı ile literatür örnekleri benzerlik göstermektedir.

4.5.4. Cinsiyete Göre Tarımsal Yayım Faaliyetlerine Katılma ve Tarımsal Örgütlenme Durumu

Araştırma alanında tarımsal yayım faaliyetlerine katılma durumu incelendiğinde sadece erkeklerin bu tür eğitimlere katıldıkları saptanmış ve yayım faaliyetlerinin Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından ziraat mühendisleri ve/veya teknikerleri aracılığı ile verildiği bildirilmiştir. Araştırma alanında sadece 8 erkek üretici tarımsal yayım konusunda söz konusu kurumdan bilgi aldığını ifade etmiştir. Tarımsal örgütlenme açısından ise gerek kadınlar gerekse de erkekler açısından herhangi bir tarımsal örgütlenmeye katılım bulunmamaktadır (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21. Cinsiyete Göre Tarımsal Yayım Faaliyetlerine Katılma ve Tarımsal Örgütlenme Durumu

Tarımsal Yayım ve Tarımsal Örgütlenme	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tarımsal yayım faaliyetine katılan	-	-	8	100,0	8	100,0
Tarımsal örgütlenmeye katılan	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	8	100,0	8	100,0

Tarımsal yayım faaliyetlerine katılma ve tarımsal örgütlenme konusunda genel olarak tüm kırsal alanlarda sorun yaşanmaktdır. Değişik araştırma sonuçlarında da bu durum ortaya konmaktadır. Buna göre Terin ve Çelik-Ateş (2010) eğitim düzeyinin örgütlenme konusunda çok etkiliği olduğu dikkate alındığında, örgün eğitime katılımın zor olması nedeniyle, tarımsal üretim yapanların eğitim düzeyinin yükseltilmesinin ancak yetişkin eğitimi olan tarımsal yayım ile olacağını belirtmiş; diğer taraftan üreticilerin, örgütlenmenin faydalı olacağına kanaat getirdiklerini ancak kooperatif kurma ve örgütlenme konularında yeterli bilgiye sahip olamadıkları için uygulamaya geçemedikleri sonucuna varmışlardır. Kutlar ve ark. (2013) kadınlara eşleriyle birlikte

katılabileceği kursların verilmesini; bu kurslarda tarımsal kalkınma veya sulama kooperatifine üye olmanın aile gelirini arttıracağı ve böylece kadının toplum içindeki statüsünün yükseleceğini ifade etmişlerdir. Subaşi ve ark. (2014) Tarımsal Ar-Ge sonuçlarının yayımı ve üreticelere aktarılması konusunda yetersiz olduğu ve yayımcı kuruluşların eğitim-yayım hizmetleri yerine son dönemlerde ağırlıklı olarak denetim, kontrol, teşvik ve desteklemeler gibi konularda yoğunlaştıklarını ifade etmişlerdir.

Solmaz ve Özdemir (2021) ise Adana ili Pozantı ilçesine bağlı Karakışlakçı köyünde faaliyet gösteren kadın girişimcilere yaptığı saha çalışmasında kadın girişimcilerin %84,0 oran ile çilek üretimini ekonomik amaçlı yaptığını saptamış ancak hiçbirinin herhangi bir tarım kooperatifi veya birliğe üye olmadıkları tespit etmişlerdir. Tarımsal konularda ise %57,0 oran ile eşleri ve akrabalarından bilgi edindiklerini saptamışlardır.

Sonuç olarak gerek tarımsal yayım faaliyetlerine katılma gerekse tarımsal örgütlenme konusunda değişik araştırma sonuçları ile araştırma alanı arasında benzerlik bulunmaktadır.

4.5.5. Cinsiyete Göre Tarım Dışı Gelir

Araştırma alanında genel olarak tarımdışı gelir durumu emekli maaşı ve serbest meslek gelirinden oluşmaktadır. Araştırma alanındaki kadınlardan sadece 8'inin tarımdışı geliri bulunmakta ve bu gelir sadece emeklilik gelirinden oluşmaktadır. Buna göre bu kadınların dört tanesi eşinden dolayı emekli maaşı alırken, dört tanesi de işçi emeklisi olduğu için emekli maaşına sahiptir. Erkeklerden ise sadece 20 kişide tarım dışı gelir bulunmaktadır. 18 kişi çiftçilikle birlikte emekli maaşına da sahiptir. Bir kişi bakkal dükkânından elde edilen gelire ve yine bir kişi de serbest meslekten (metal montajı) kazanılan tarımdışı gelire sahiptir.

Tarımdışı aylık ortalama gelir kadınlarda 6.500,00 TL, erkeklerde ise 7.500,00 TL'dir. Genel ortalama 7.000,00 TL'dir.[1]

Turgut (2019) Dünyadaki tüm kadınların toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında erkeklere göre daha az gelir elde ettiğini daha zor durumlarda çalıştığını ve gelir eşitsizliğinin sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan daha kırılgan bir grubunu oluşturduğunu bildirmiştir. Kadınların erkeklerle eşit imkanlarla iş gücüne katıldığında milli gelirin artıp gelir eşitsizliğinin azaldığı görülecektir.

4.5.6. Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Toplumsal Cinsiyet Rolleri Hakkında Fikirler

Tarımsal faaliyetlerle ilgili toplumsal cinsiyet rolleri hakkında kadın ve erkeklere yöneltilen sorular ve cevapları aşağıda tablolaştırılarak verilmiştir (Çizelge 4.22.). Buna göre gerek kadınlar gerekse erkekler kadınların sulama ve gübreleme faaliyetleri hariç tarımla ilgili

[1] Araştırmanın yapıldığı tarih 30 Mart 2023 olup; sözkonusu tarihte 1 USA Doları 19,15 TL'ye (Merkez Bankası, 2023) eşdeğerdir.

faaliyetlere katılabileceklerini, kredi vb. resmi işlemleri yürütebileceklerini, tarımsal konularda fikir verebileceklerini ve kadınların tarımsal faaliyetlerde önemli sorumluluklarının olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak gerek kadın gerekse erkeklerin belirttiği diğer fikirler incelendiğinde, bu düşüncelerin fazlasıyla toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak ifade edildiği söylenebilir. Nitekim hem kadın hem de erkekler, sadece erkeklerin olmadığı zaman kadınların tarımsal işletmeyi yönetebileceğini, ancak sulama ve gübreleme yapamayacaklarını, erkeklerin tarımsal faaliyetlerde daha fazla sorumluluklarının olduğunu, kadınların emek yoğun, erkeklerin ise teknoloji yoğun işleri yapmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunlara neden olarak ise, özellikle sulama ve gübrelemede, kadınların bilgilerinin yetersizliği, tarımsal işlerin yorucu ve zor olması gerekçe olarak gösterilmiştir.

Çizelge 4.22. Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Toplumsal Cinsiyet Rolleri Hakkında Fikirler

Sorular	**Kadın**					
	Katılıyor		**Kararsız**		**Katılmıyor**	
	Sayı	**Yüzde**	**Sayı**	**Yüzde**	**Sayı**	**Yüzde**
1)Tarımsal işler kadın ve erkekler tarafından eşit olarak paylaşılmalıdır	44	93,6	1	2,1	2	4,3
2)Kadınlar tarımsal faaliyetlere önemli katkı sağlamaktadır	36	76,6	9	19,1	2	4,3
3)Kadınlar tarım işletmelerini başarılı bir şekilde yönetebilir	35	74,5	12	25,5	-	-
4)Tarımsal faaliyetlerde erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla sorumluluğu vardır	37	78,7	4	8,5	6	12,8
5)Kadınlar tarımsal gelirin nasıl harcanacağı konusunda tavsiye verebilir	46	97,9	-	-	1	2,1
6)Kadınlar tarımsal faaliyetler için kredi kullanma ve arazi satın alma gibi resmi işlemleri yürütebilirler	31	66,0	11	23,4	5	10,6
7)Kadınlar tarımsal faaliyetlerin olmadığı dönemde tarım dışı gelir getirici faaliyetlere katılmalıdırlar	46	97,9	-	-	1	2,1
8)Kadınlar tarımsal sulama yapabilirler	3	6,4	3	6,4	41	87,2
9)Kadınlar tarımsal gübreleme yapabilirler	4	8,5	2	4,5	41	87,2
10)Kadınlar tarımsal faaliyetleri erkekler olmadığı zaman üstlenmelidir	42	89,4	5	10,6	-	-
11)Kadınlar tarımsal faaliyetlerde toplama, işleme, hayvan sağımı gibi el emeği isteyen işleri yapmalıdırlar	43	91,5	2	4,3	2	4,3
12)Erkekler tarımsal faaliyetlerde pazarlama, sulama, gübreleme, tarla sürme vb. işleri yapmalıdırlar	42	89,4	1	2,1	4	8,5

Çizelge 4.22. (devamı)

Sorular	Erkek					
	Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1)Tarımsal işler kadın ve erkekler tarafından eşit olarak paylaşılmalıdır	34	87,2	1	2,6	4	13,0
2)Kadınlar tarımsal faaliyetlere önemli katkı sağlamaktadır	28	71,8	2	5,1	9	23,1
3)Kadınlar tarım işletmelerini başarılı bir şekilde yönetebilir	27	69,2	3	7,7	9	3,1
4)Tarımsal faaliyetlerde erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla sorumluluğu vardır	36	92,3	2	5,1	1	2,6
5)Kadınlar tarımsal gelirin nasıl harcanacağı konusunda tavsiye verebilir	31	79,5	4	10,3	4	10,3
6)Kadınlar tarımsal faaliyetler için kredi kullanma ve arazi satın alma gibi resmi işlemleri yürütebilirler	27	69,2	4	10,3	8	20,5
7)Kadınlar tarımsal faaliyetlerin olmadığı dönemde tarım dışı gelir getirici faaliyetlere katılmalıdırlar	34	87,2	2	5,1	3	7,7
8)Kadınlar tarımsal sulama yapabilirler	3	7,7	2	5,1	34	87,2
9)Kadınlar tarımsal gübreleme yapabilirler	4	10,3	3	7,7	32	82,1
10)Kadınlar tarımsal faaliyetleri erkekler olmadığı zaman üstlenmelidir	30	76,9	7	17,9	2	5,1
11)Kadınlar tarımsal faaliyetlerde toplama, işleme, hayvan sağımı gibi el emeği isteyen işleri yapmalıdırlar	33	84,6	3	7,7	3	7,7
12)Erkekler tarımsal faaliyetlerde pazarlama, sulama, gübreleme, tarla sürme vb. işleri yapmalıdırlar	35	89,7	1	2,6	3	7,7

4.5.7. Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi (SETCA)

Çalışmanın bu kısmında, araştırmada incelenen tüm konular dikkate alınarak SETCA analizi yapılmış ve aşağıdaki Çizelgede (Çizelge 4.23) verilen altı temel soru cevaplanmıştır. Bu bağlamda sosyo-ekonomik içerikli her konuda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiği söylenebilir.

Çizelge 4.23. Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi (SETCA)

Altı Temel Soru	**Kadına Ait Analiz**	**Erkeğe Ait Analiz**	**Genel Sonuç**
1. Kim ne yapıyor? *(bitkisel ve hayvansal üretim, yeniden üretim faaliyetleri, tarım dışı gelir açısından)*	• Yeniden üretim faaliyetlerinin tamamını yapıyor. • Bitkisel üretimde emek yoğun işleri yapıyor. • Hayvansal üretim tamamen kadının kontrolünde.	• Tarım dışı üretim faaliyetlerinin tamamını yapıyor ve tarım dışı gelire sahip. • Bitkisel üretimde fizik güç gerektirdiği düşünülen işlerin tamamını yapıyor. • Hayvansal üretimde yer aldığı söylenemez.	• Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü net bir şekilde kadın aleyhine devam ediyor. • Üretim ve yeniden üretim açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.
2. Kim neye sahip? *(eğitim, sosyal güvenlik, tarım ve tarım dışı gelir ve mülkiyet (tarla, ev, traktör vb.)*	• Eğitim yetersiz. • Sosyal güvenlik yetersiz • Tarım ve tarım dışı mülkiyet sahipliği oldukça düşük düzeyde. • Mülkiyet evlilik sonrası değil, miras yoluyla edinme şeklinde. • Tarım dışı gelir yok denecek kadar az.	• Eğitim ve sosyal güvenlik yetersiz olmakla birlikte kadınlara göre oldukça iyi durumda. • Tarımsal ve tarım dışı mülkiyet sahipliği erkekler lehine. • Mülkiyette hem miras hem de evlilik sonrası edinme mevcut.	• Toplumsal cinsiyete dayalı ekonomik yapılanma erkek lehine devam ediyor. • Eğitim, sosyal güvenlik ve mülkiyet sahipliği açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.

Çizelge 4.23. (devamı)

3. Kim kaynakların kontrol ve erişimine sahip? *(toprak, hayvan vb. ekonomik kaynaklar, eğitim vb. kamusal kaynaklar, tarımsal kredi, örgütlenme gibi teknik kaynaklar..)*	• Tarım ve tarım dışı kaynaklara erişim ve kontrol zayıf. • Bu kaynaklara erişim ve kontrol evlilik öncesi babaya, evlilik sonrası eşe bağlı olarak gerçekleşmekte. • Toprak ve hayvan sahipliği oranı düşük.	• Tarım ve tarım dışı kaynaklara erişim ve kontrol erkeklerin inisiyatifinde.	• Toplumsal cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik yapılanma erkek lehine devam ediyor. • Kaynaklara erişim ve kontrol açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.
4. Kim ne biliyor? *(sosyo-ekonomik haklar (örn: çalışma, mülkiyet, eğitim vb.), tarımsal bilgi sahipliği...)*	• Kadınlar sosyo-ekonomik hakları ile ilgili olarak toplumsal cinsiyet rollerine dayalı, yani ataerkil düşüncelere sahiptirler. • Tarımsal bilgi sahipliği açısından, tarımsal yayım vb. hizmetlere kadın ulaşamadığı için teknik bilgisi değil; daha çok yerel bilgisi bulunmaktadır.	• Erkekler sosyo-ekonomik hakları ile ilgili olarak toplumsal cinsiyet rollerine dayalı, yani ataerkil düşüncelere sahiptirler. • Tarımsal bilgi sahipliği açısından, tarımsal yayım vb. hizmetlere doğrudan erkek ulaştığı için hem teknik bilgisi hem de yerel bilgisi bulunmaktadır.	• Toplumsal cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik yapılanma erkek lehine devam ediyor. • Bilgi sahipliği açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.

Çizelge 4.23. (devamı)

5. Kim faydalanıyor? *(tarımsal yayım, tarımsal kredi, tarımsal sigorta ve tarımsal örgütlenme...)*	• Tarımsal yayım hizmetlerinden kadın faydalanmıyor. • Tarımsal örgütlenme kadın için söz konusu değil. • Kredi kullanımı ve sigorta erkeklerin isteğine bağlı olarak gerçekleşiyor.	• Tarımsal yayım hizmetlerinden sadece erkek faydalanmıyor. • Tarımsal örgütlenme erkekler için de söz konusu değil. • Kredi ve sigorta kullanımı erkeklerin kontrolünde.	• Toplumsal cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik yapılanma erkek lehine devam ediyor. • Sosyo ekonomik kaynaklardan faydalanma açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.
6. Kim kalkınma programlarına dâhil ediliyor? *(tarımsal yayım, yaygın eğitim, örgütlenme, girişimcilik, istihdam…)*	• Tarım ve tarım dışı eğitim programlarına kadın dahil edilmemiştir. • Örgütlenme, istihdam ve girişimcilikle ilgili konularda kadın lehine bir durum sözkonusu değildir.	• Tarımla ilgili eğitim programlarına erkekler dahil edilmiştir, ancak tarım dışı eğitm alan erkek de bulunmamaktadır. • Tarım ve tarım dışı örgütlenme bulunmamaktadır. • Tarımdışı istihdam sınırlı da olsa vardır.	• Toplumsal cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik yapılanma erkek lehine devam ediyor. • Kalkınma programlarına katılma açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmakta.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Ceyhan İli Hamdilli Mahallesinde 50 hane ile bireysel görüşme yapılarak kırsal ve tarımsal yaşamın toplumsal cinsiyet profilinin ortaya konmasına çalışılmıştır. Bu amaçla, "demografik yapı, mülkiyet sahipliği, tarımsal faaliyet türü, arazi tasarruf şekli, sulama-ilaçlama ve mevsimlik tarım işçiliği, hayvansal üretim, tarımsal kredi kullanma ve tarım sigortası yaptırma, tarımsal yayım ve örgütlenme, tarım dışı gelir ve tarımsal faaliyetlerle ilgili cinsiyet rolleri hakkında fikirler" olmak üzere on başlık altında kadın ve erkekler arasındaki sosyo ekonomik statü ve toplumsal cinsiyet rollerini ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Bu başlıklara ait sonuçlar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Demografik yapı ile ilgili olarak araştırma sonuçlarında özelilkle ilk evlilik yaşı, akraba evliliği, evlenme biçimi ve çocuk sayısı açısından olumlu yönde değişmeler sözkonusudur. Ancak eğitim, ehliyet sahipliği ve meslek yapılanması açısından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Genel olarak kadın ve erkekler arasındaki en önemli ayrımlardan birinin eğitim düzeyinde oluştuğu bilinmektedir. Araştırma alanında da kadınların eğitim düzeyinin erkeklerden düşük olduğu ve lise sonrasında kadınların eğitime devamlarının azaldığı saptanmıştır. Araştırma alanında kadınların eğitim ortalaması 9 yıl, erkeklerin ise 11 yıl olarak saptanmıştır. Nitekim Deniz ve Kantar-Davran (2021) tarafından Adana'da yapılan bir çalışmada kadınların ortalama 2,6 yıl, erkeklerin ise 5,1 yıl eğitim aldıkları belirtilmiştir. Araştırma alanı, genel olarak Adana'dan daha iyi bir değere sahip olmakla birlikte, kadınların daha düşük eğitim düzeyine sahip olması açısından paralellik göstermektedir.

Bir diğer önemli konu ise kadınlar ve erkekler arasında tarımsal alet ve makine ile traktör kullanımında ortaya çıkmaktadır. Özellikle araştırmada "ehliyet sahipliği" incelenerek bu durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma alanında ehliyet sahibi olan ve aktif olarak kullanan kadın sayısı yok denecek kadar azdır. Bu durumda kadının traktör kullanarak tarlaya gidip gelmesi ve tarımsal alet ile makineleri kullanması zorlaşmaktadır. Özellikle yaşa bağlı olarak ehliyet kullanımı oldukça azalmaktadır. Nitekim Duvan ve Kantar-Davran (2023) tarafından yapılan bir çalışmada Kadirli İlçesi köylerindeki yaşlıların ehliyet sahipliği incelemiş ve erkeklerde ehliyet sahipliği oranı %68,2 iken kadınlarda ise %5,7 olarak saptanmıştır. Bulunan bu sonuç çalışma alanıyla benzerlik göstermektedir. Kadınların ehliyet sahipliği oranlarının artması gerek ulaşımda gerekse tarımsal faaliyetlerde etkinliğini artırmayı kolaylaştırabilecektir.

Meslek yapılanması açısından araştırma alanındaki kadınların önemli bir kısmı kendisini ev kadını olarak tanımlamış (Çizelge 4.14) ve sadece 3 kadın çiftçi olduğunu belirtmiştir. Oysa tarımsal faaliyeti bulunan ailelerde kadınlar gerek bitkisel gerekse hayvansal üretime katılmakta, hatta hayvansal üretim neredeyse tamamen kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Mülkiyet sahipliği açısından, gerek tarla sahipliği gerekse diğer gayrimenkuller ve tarımsal araçlarda erkeklerin ağırlığı sözkonusudur. Kadınlar üzerindeki mülkiyet çoğunlukla miras yoluyla edinme şeklindedir. Tarımsal arazi mülkiyetine sahip kadınların oranı %35, 2'dir.

Tarımsal faaliyetlerde yapılan işlerde çok net bir şekilde cinsiyete dayalı işbölümü yapılanması bulunmaktadır. Buna göre çapalama, ot yolma, sağım, ahır temizliği vb. emek yoğun işler kadınlar; sulama, gübreleme, ilaçlama, ekim hazırlığı vb. mekanize ve güç gerektirdiği düşünülen işler ise erkekler tarafından yapılmaktadır. Aile işgücü yeterli olmadığı zaman tarımsal işletmeler tarafından mevsimlik işçi kiralanmakta; mevsimlik işçi kiralama işi de %93,3 ile erkekler tarafından yapılmaktadır.

Araştırma alanında tarımsal kredi kullanma ve tarım sigortası yaptırma durumu genel olarak birbirine paralel şekilde devam etmekte ve yine erkekler tarafından yapılmaktadır. Kadınlar, eşleri istediği veya ihtiyaç duyduğu takdirde, kredi kullanmakta ve tarımsal sigorta yaptırmaktadır. Aslında bu kullanım da erkeklerin kontrolünde olan, ancak kağıt üstünde kadının adı olan faaliyetlerdir.

Araştırma alanında tarımsal yayım faaliyetlerine katılan veya herhangi bir tarımsal örgütlenmede yer alan kadına rastlanmamıştır. Her iki faaliyete sadece erkekler katılmaktadır.

Ekonomik gelir açısından araştırma alanında sadece sekiz kadının tarım dışı geliri bulunmaktadır. Bu kadınların dört tanesi işçi emeklisi olduğu için doğrudan tarım dışı gelire (emeklilik) sahipken, diğer dördü ise eşi üzerinden emekli gelirine sahiptir. Özellikle tarımsal faaliyete katılan kadınların kendilerine ait gelirleri olmadığı gibi, sosyal güvenlikleri de bulunmamaktadır. Sosyal güvenliğe ancak eşleri üzerinden hak kazanmaktadırlar.

Tarımsal faaliyetlerin kimler tarafından yapılması gerektiği ile ilgili olarak, araştırma alanındaki çoğu kadın ve erkek tarafından, işlerin eşit şekilde paylaşılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak tarımsal faaliyetlerle ilgili toplumsal cinsiyet rolleri incelendiğinde, gerek kadın gerekse erkeklerin çoğu tarafından tarımsal faaliyetlerin (özellikle sulama, ilaçlama ve gübrelemenin) zor olduğu ve erkekler olmadığı takdirde kadınlar tarafından yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Cinsiyet rolleri hakkındaki fikirler aslında araştırma alanındaki kadınların, gerek tarım gerekse tarım dışı alanlarda, erkeklere göre daha az gelir elde etmesinin de sonuçlarından biridir.

Araştırmada on ana başlık altında ele alınan ve yukarıda kısaca özetlenen konulara bağlı olarak altı temel soruya (kim ne yapıyor, kim neye sahip, kim kaynakların kontrol ve erişimine sahip, kim ne biliyor, kim faydalanıyor, kim kalkınma programlarına dâhil ediliyor) cevap aranmış; "Sosyo-Ekonomik ve Toplumsal Cinsiyet Analizi" yapılarak tablo oluşturulmuştur. Bu analiz sonucuna göre bu çalışmanın temel bulgusu, araştırma alanında kırsal ve tarımsal yaşam açısından, toplumsal cinsiyet eşitsizliği olgusuna bağlı sosyo-kültürel ve ekonomik yapılanmanın net bir şekilde mevcut olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiği yönündedir.

5.2. Öneriler

Araştırma alanındaki kadın ve erkeklerin eğitim düzeyinin düşük olmasından hareketle ve eğitimde fırsat eşitliği bağlamında, özellikle kadınların eğitim düzeylerini artırıcı politikalar geliştirilmelidir.

Çalışma alanında tarımsal yayım faaliyetine katılan kadınların oranı oldukça düşüktür. Buradan hareketle tarımsal yayım faaliyetlerine kadınların katılmasının teşvik edilmesi ve bu konu ile ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinin sağlanması gereklidir. Nitekim Yasan-Ataseven ve Gülçubuk (2012) tarafından yapılan ve çay yetiştiren ailelerde kadının toplumsal cinsiyet bağlamında incelendiği çalışmada, kırsal nüfusun gittikçe azalmasına ragmen tarımın kadın için hala öncelik gösteren bir çalışma alanı olduğu; üretim aşamalarında kadınların yoğun olarak yer aldığı ve kırsal alana yönelik tarım politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini baz alan bir açıdan ele alınması gerektiği belirtmiştir. Araştırma alanında tarımsal yayım faaliyetlerine katılan tek bir kadının bile bulunmaması, özellikle örgün eğitimin yetersiz olduğu durumlarda en önemli kamusal hizmet olan tarımsal yayım açısından, oldukça önemli bir sorundur. Eğitim insana yapılan en büyük yatırım olup, Türkiye'de toplumsal yaşamdaki yeri ve katkıları sebebiyle kadınlara yapılacak yatırım çok önemlidir ve bu nedenle kırsal alanda yaşayan kadınların eğitim ve yayım çalışmalarına katılımı arttırılmalıdır (Alkan ve Toksoy, 2009).

Diğer taraftan araştırma alanında tarımsal örgütlenme düzeyinin de oldukça düşük olduğu saptanmış olup; özellikle kooperatifçilik ve genel anlamda örgütlenme konusunda farkındalık sağlanmalı ve devlet tarafından teşvik edilmelidir. Nitekim Terin ve Çelik-Ateş (2010) Van İlinde yaptıkları çalışmada, eğitim düzeyinin örgütlenme konusunda etkili olduğunu, genç üreticilerin örgütlenmeye katılması gerektiğini, bunun tarımsal yayım ile yapılmasını, tarımla ilgili bakanlık ve özel danışmanlık şirketlerine önemli görevler düştüğünü ifade etmişlerdir.

Araştırma alanında kadınların neredeyse tamamına yakını kendisini ev kadını olarak tanımlamıştır. Oysa ki kadınların tarımsal faaliyetlere katılımları yüksektir. Bu nedenle kadınların kendilerini çiftçi olarak görmelerini sağlayacak ve farkındalıklarını yükseltecek yaygın eğitim çalışmalarına ihtiyaç vardır. Ayrıca kadınların tarım ve tarım dışı konularda meslek sahibi olabilmeleri için girişimcilik eğitimleri ve faaliyetleri de yaygınlaştırılmalıdır. Kutlar ve ark. (2013) da Burdur İlinde yaptıkları çalışmada, kırsal alanda yaşayan ve tarımsal faaliyetlere katılan kadınların sosyo-ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için kadınların kırsal alan istihdam yapısı içindeki yerinin değiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Çalışma alanındaki kadınlar, tarımsal sulama ve gübrelemenin zor olduğunu ve bu nedenle yapmak istemediklerini belirtmişlerdir. Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü algısının kırılabilmesi ve kadının kendini her konuda yeterli bir çiftçi olarak görebilmesi için kadınlara teknik eğitimler verilerek güçlendirilmeli ve tarımda daha aktif olmaları sağlanmalıdır.

Sonuç olarak kadınların güçlenmesi, ekonomik hayatta yer edinmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından eğitim, girişimcilik, kooperatifçilik, örgütlenme konusunda farkındalık sağlanmalı ve devlet tarafından teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

Anonim 1: http://www.tuik.gov.tr [Son erişim tarihi: 20.09.2023]

Anonim 2: aile.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf [Son erişim tarihi: 30.09.2023]

Anonim 3:https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/202303/Mar_tr.html [Son erişim tarihi: 28.10.2023]

Aktaş,Y., Öcal Kara, F., Demirdöğen, A., 2010. Tarımsal Yayım'a Yeni Bir Yaklaşım: İnsancıl Tarımsal Yayım, Tarım Ekonomisi Dergisi, 16(2):45-47.

Alacahan, O., 2010. Aile Birliğini Oluşturan Faktörler ve İşlevleri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(1):289-298.

Alay, Ö., 2012. Kastamonu İli Tarım Kredi Kooperatiflerinde Tarım Sigortaları Uygulamalaranının Değerlendirilmesi, Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 109 s.

Alkan, S., ve Toksoy, D.2009.Orman Köylerinde Kadın ve Kırsal Kalkınma (Trabzon İli Örneği),II.Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Isparta.

Bahar Özvarış, Ş., 2015. Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı, Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 37-43.

Baş, L., 2019. Fındık Üretiminde Kadın Emeği:Fatsa Örneği.Yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi,Ordu,151 s.

Candan, E. ve Özalp Günal, S. 2013. Tarımda Kadın Emeği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 19(1): 93-101.

Çelik, D., ve Uysal, M., 2012. Köşe Yazılarının Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 45(1):285-306.

Deniz, Ç.D., ve Kantar Davran,M., 2021. Adana İli Anadolu Mahallesine Yapılan İç Göçlerin Sosyo-ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi, Premium E-Journal Of Social Sciences (PEJOSS), 5(14):317-326. https://doi.org/10.37242/pejoss.2137

Dilek, D., 2014. Türkiye'de Tarım Sektöründe Kadın İstihdamı(Bölgesel Temelde Bir İnceleme).Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 109 s.

Duvan,E.K., ve Kantar Davran, M.,2023. Yaşlılık Olgusu ve Kırsal Alanda Yaşlılık, İksad Yayınevi, Ankara, 566s.

FAO, 2016a. Tarımsal ve Kırsal Geçimin Ulusal Cinsiyet Profili: Türkiye Ülke Toplumsal Cinsiyet Değerlendırme Serisi, https://www.fao.org/3/i6192tr/I6192Tr.pdf, [Son erişim tarihi : 03.10.2023]

FAO, 2016b. Core Set of Gender Indicators in Agriculture, https://www.fao.org/3/bb179e/bb179e.pdf [Son erişim tarihi 03.10.2023]

Giddens, A., 2012." "Sosyoloji", (Yayıma Hazırlayan: Cemal Güzel), 1. Baskı, Kırmızı Yayınları, Eylül 2012, ISBN: 978-975-9169-41-X, İstanbul, 1087 s.

Gökçen, M., ve Büyükgöze Kavas, A., 2018. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 1(1):48-67.

Gökdemir, L., ve Ergün, S., 2012. Kırsal Kalkınmada Kadının Rolü, İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,1(1): 67-80.

Güreşçi, E., 2012. Türkiye'de Kırsal Göçün Aile Üzerine Etkisi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(17):149-161.

Gürsoy, F., ve Coşkun, T., 2004. Geniş Ailede ve Çekirdek Ailede Yaşayan Çocukların Aile Ortamını Algılamalarının İncelenmesi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 15(2):17-30.

Hayran, S., ve Gül, A., 2018. Mersin İlinde Çiftçilerin Tarımsal Kredi Kullanım Kararlarını Etkileyen Faktörler, Iğdır Üniversştesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8(1):271-277.

Kantar, M., 1996. Adana ve İçel İli Dağ Köylerinde Yaşayan Kırsal Kadınların Toplumsal Yaşamdaki ve Bu Rollerle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniverstesi, Adana,326 s.

Kantar, M., 2000. Adana İl Merkezinde Kırsal Alanında Yaşayarak Tarımsal Faaliyetlerine Devam Eden Ailelerde "Toplumsal Yapı ve Toplumsal Cinsiyet" . Doktora Tezi, Çukurova Üniverstesi, Adana,135 s.

Karabıyık, İ., 2012. Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 32(1): 231-260.

Karaca, N., 2014. Türkiye'de Değişen Aile Yapısı:Ilıca Şeker Fabrikası Örneği,Folklor/Edebiyat, 20(79):137-150.

Kaşıkırık, A., 2022. Tarımsal Emeğin Görünmeyen Yüzü: Tarımda Kadın Temsili Üzerine Bir Araştırma,111-131 s.

Kaypak,Ş.,2014.Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(1):344-357.

Keskin, S., 2018. Türkiye'de Eğitim Düzeyine Göre Kadınların İş Hayatındaki Yeri, İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, (17):1-30.

Korkmaz, A. ve Uçar Tüfekçi, N., 2007. Çalışma Hayatında Tarımda Kadın ve Sorunları:Ağlasun İlçesi Örneği. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,12(1):37-61.

Kutlar, İ., Kızılay, H., Turhanoğlulları, Z., 2013. Kırsal Alanda Kadınların İşçücüne ve Kararlara Katılımını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin Belirlenmesi(Burdur İli Örneği), 26(1):27-32.

Nerse, S., Türk, E., 2017. Kırsal Kentsel İlişkilerde Değişim: Yeni Tanımlamalar ve Kavram Okumaya Yönelik Bir Analiz, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(63):504-525.

Öcal, A.T., 2021. World Women Conference-II, Türkiye'de İş Gücü Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Azerbaycan.

Örnek, A., 2007. Kırsal Kalkınma El Kitabı. Sena Ofset, İstanbul, 100s.

Özçatal, E Ö. (2011). Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,1(1):21-39.

Özaydınlık, K., 2014. Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim, Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi, (33):93-112.

Peker, K., ve Kubar, Y., 2012. Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 14(2):173-188.

Sarı, Ö.,2011. Toplumsal Cinsiyet ve Mesleki Rol İlişkisi:Hemşirelik Bölümünde Okuyan Erkek Öğrenciler Örneği, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2):493-504.

Sayın, C.,Altunkaya, M., Taşçıoğlu, Y.,Sav, O.,Kavasoğlu, İ., 2017.Türkiye'de Toprak Parçalanması ve Miras Hukuku,Akdeniz Tarım Bilimleri Dergisi,30(3):213-218.

Sezer, A.,2022. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Tarımda Ücretsiz Aile İşçiliği. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 93 s.

Solmaz, EE., ve Özdemir, HÖ., 2021.Tarım İşletmelerinde Kadın Girişimciliği, Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi, 4(1):3-15.

Soysal, M., 2006. Köy Sosyolojisi, ÇÜZF Ders Kitapları Yayın No: A-66, Genel Yayın No: 211, 2. Baskı, Adana.160 s.

Subaşi, O.S., Ören, M.N., Uysal, O., ve Demirtaş, M., 2014. Tarımda Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon, Türkiye'de Tarımsal Araştırma, Yayım Politikalarının Gelişimi ve Tarımsal Ar-Ge Harcamaları, XI.ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Samsun,Türkiye.

Terin, M., ve Çelik Ateş, H., 2010. Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Van İli Örneği, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 47(3):265-274.

Tufan, H., 2020. Kooperatifçilik ve Tarım Sigortası. Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin Tarım Sigortası Hizmetlerinin Değerlendirilmesi; Aydın İlinde Bir Uygulama, Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 197 s.

Turgut, A.Ş., 2019. Türkiye'deki Gelir Eşitsizliğinin Toplumsal Cinsiyet, Kadın İstihdamı ve Kadın Yoksulluğu Açısından Değerlendirilmesi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Derisi, 38(1):315-329.

Yarpuz Bozdoğan, N.,2023.Kırsal Alanda Kadın ve Tarımsal Mekanizasyon Kullanımı,Kırsal ve Tarımsal Yaşamda Kadın, IKSAD Yayınevi, Ankara, 202s.

Yasan Ataseven, Z. & Gülçubuk, B., 2012. Kırsal Refahın Arttırılmasında Kadın İstihdamının Rolü. 10.Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Konya.

Yasan Ataseven, Z.,2018. Türkiye'de Tarım Politikalarında KadınınToplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında İncelenmesi:Çay Yetiştiriciliğinde Kadının Yeri.Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 189 s.

Yılmaz, E., Özdemir, G., Oraman, Y., Unakıtan, G., ve Konyalı,S. 2019. Tarımsal Üretimde Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımı ve Kooperatiflerden Beklentileri, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,16(1):71-81

Yiğit, B., 2022.Kırsal Alanda Kadın Emeği ve Kadının Yeri:Şanlıurfa Örneği.Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, 62s.

ÖZGEÇMİŞ

Sevda TEKEŞ, 2007 yılında Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümünü'nde öğrenimine başladı ve 2009 yılında mezun oldu. 02/11/2009 tarihinde Anadolu Üniversitesi İşletme Programında öğrenimine başladı ve 4/6/2012 tarihinde mezun oldu. 24/09/2020 tarihinde Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü'nde Yüksek Lisans eğitimine başladı. Çukurova Üniversitesi Adana Organiza Sanayi Bölgesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda çalışmaktadır. Evli ve 2 çocuk annesidir.

EKLER

KIRSAL YAŞAMIN VE TARIMSAL GEÇİMİN TOPLUMSAL CİNSİYET PROFİLİ: HAMDİLLİ MAHALLESİ ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS ARAŞTIRMA SORU FORMU
PROF.DR. MÜGE KANTAR DAVRAN/SEVDA TEKEŞ
ÇÜZF TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ

Anket No:
Anketör :
Ankete başlama saati
Anketin bitiş saati:

I. DEMOGRAFİK YAPI

Sıra No	Görüşülen Kişiye Yakınlık	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Eğitim Düzeyi(1)	Medeni Hali (2)	İlk Evlilik Yaşı	Evlilik Kararını Veren Kişi	Aile Biçimi(3)	Akraba Evliliği Durumu(4)	Toplam Çocuk Sayısı	Aynı Çatı Altında Yaşayan Aile Üye Sayısı	Aylık Geliri(5)	Ehliyet Kullanımı(6)	Konut Tipi Özelliği	Doğum Yeri (7)
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																

1. Görüşülen kişinin eğitim durumu son mezun olduğu değil, okuduğu son eğitim düzeyi doldurulacak. Örn; Ortaokul terk ise eğitim durumu, ortaokul terk yazılacak.
2. Evli, bekar, boşanmış, dul.
3. Aile biçimleri: Çekirdek, geniş veya eksik
4. Hala, teyze, amca ve dayı çocukları
5. Görüşülen kişinin ailesinin geliri(Aylık ortalama)
6. Ehliyet kullanımı:
   a) Aktif kullanan
   b) Aktif değil(Ehliyet var)
   c)Yok
7. Köy, kent, yurtdışı

II. MÜLKİYET SAHİPLİĞİ

MÜLK SAHİPLERİ	EV (M2)	TRAKTÖR	ARSA (DA)	TARIM ARAZİSİ (DA)	TARIM ALET VE MAKİNELERİ (BİÇERDÖVER VB.) ADET ve İSİM OLARAK YAZILACAK	ARABA (ADET)	MOTOSİKLET (ADET)	DİĞER (BELİRTİLECEK)
KADIN								
ERKEK								
KIZ ÇOCUK								
ERKEK ÇOCUK								
KAYINBABA								
KAYINVALİDE								
DİĞER (BELİRTİLECEK)								

III. TARIMSAL FAALİYET TÜRÜ (mevcut faaliyetleri kim yapıyor ve hangi işleri yapıyor yazılacak)

FAALİYETLER	KADIN	ORT. ÇALIŞMA SÜRESİ (GÜNLÜK) VE YILDA ÇALIŞILAN GÜN SAYISI	ERKEK	ORT. ÇALIŞMA SÜRESİ (GÜNLÜK) VE YILDA ÇALIŞILAN GÜN SAYISI
BİTKİSEL				
HAYVANSAL				
HER İKİSİ				
ORMAN VE ÜRÜNLERİ				
SU ÜRÜNLERİ				

IV. ARAZİ TASARRUF ŞEKLİ (DA olarak yazılacak) (araziyi kiralayan, ortak tutan veya mülkiyetine sahip olan kim)

ÜRÜNLER	KİRA		ORTAK		MÜLK	
	K	E	K	E	K	E
YERFISTIĞI						
AYÇİÇEK						
BUĞDAY						
MISIR						
PAMUK						
DİĞER 1						
DİĞER 2						

V. SULAMA-İLAÇLAMA VE MEVSİMLİK İŞÇİ KİRALAMA

ÜRÜNLER	SULU TARIM DURUMU (var/yok	SULAMAYI KİM YAPIYOR (K/E/B)	İLAÇLAMA DURUMU (var/yok)	İLAÇLAMAYI KİM YAPIYOR (K/E/B)	MEVSİMLİK İŞÇİ KİRALAMA (var/yok)	MEVSİMLİK İŞÇİ KİRALAMAYI KİM YAPIYOR (K/E/B)
YERFISTIĞI						
AYÇİÇEK						
BUĞDAY						
MISIR						
PAMUK						
DİĞER 1						
DİĞER 2						

K:KADIN E:ERKEK B:BİRLİKTE

VI. HAYVANSAL ÜRETİM (yapılan faaliyetler yazılacak: sağım, otlatma, ahır temizliği, satış vb.)

HAYVAN TÜRLERİ	HAYVAN SAYISI	KADININ YAPTIĞI İŞLER	GÜNLÜK ORTALAMA ÇALIŞMA SÜRESİ (K)	ERKEĞİN YAPTIĞI İŞLER	GÜNLÜK ORTALAMA ÇALIŞMA SÜRESİ (E)
BÜYÜKBAŞ					
KÜÇÜKBAŞ					
KANATLI					
DİĞER					

VII. TARIMSAL KREDİ KULLANMA VE TARIM SİGORTASI YAPTIRMA DURUMU (Var mı? Varsa kim yaptırıyor? Kimin üzerine)

SEÇENEKLER	KADIN	ERKEK
KREDİ		
SİGORTA		

VIII. TARIMSAL YAYIM VE TARIMSAL ÖRGÜTLENME (Yayım faaliyetlerine katılım var mı? Varsa neler ve kim katılıyor? Tarımsal Örgütlenme var mı? Varsa hangileri ve kim kayıtlı?)

SEÇENEKLER	KADIN	ERKEK
YAYIM		
ÖRGÜTLENME		

IX. TARIM DIŞI GELİR DURUMU (Var mı? Varsa neler? Ortalama aylık veya yıllık gelir ne kadar?)

SEÇENEKLER	KADIN	ERKEK
VAR		
YOK		

X. TARIMSAL FAALİYETLERLE İLGİLİ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ HAKKINDA FİKİRLER (HEM KADIN HEM DE ERKEK BU TABLOYA CEVAP VERECEK)

SEÇENEKLER	KADIN			ERKEK		
	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor
Tarımsal işler kadın ve erkekler tarafından eşit olarak paylaşılmalıdır						
Kadınlar tarımsal faaliyetlere önemli katkı sağlamaktadır						
Kadınlar tarım işletmelerini başarılı bir şekilde yönetebilir						
Tarımsal faaliyetlerde erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla sorumluluğu vardır						
Kadınlar tarımsal gelirin nasıl harcanacağı konusunda tavsiye verebilir						
Kadınlar tarımsal faaliyetler için kredi kullanma ve arazi satın alma gibi resmi işlemleri yürütebilirler						
Kadınlar tarımsal faaliyetlerin olmadığı dönemde tarım dışı gelir getirici faaliyetlere katılmalıdırlar						
Kadınlar tarımsal sulama yapabilirler						
Kadınlar tarımsal gübreleme yapabilirler						
Kadınlar tarımsal faaliyetleri erkekler olmadığı zaman üstlenmelidir						
Kadınlar tarımsal faaliyetlerde toplama, işleme, hayvan sağımı gibi el emeği isteyen işleri yapmalıdırlar						
Erkekler tarımsal faaliyetlerde pazarlama, sulama, gübreleme, tarla sürme vb. işleri yapmalıdırlar						

Katılımınız için çok teşekkür ederiz. Eklemek istediğiniz bir şey varsa not alabilirim